

7.^{19.} 7.

19

EPIDIPNIDES
PAROEMIARUM
JURIS GERMA-
NICARUM,

QUAM,

AUXILIANTE DEO,
PRÆSIDE

D. JOANNE NICOLAO
HERTIO,

J. U. D. ET PROF. PRIMAR.

PUBLICÆ ERUDITORUM DISQUISITIONI,
AD DIEM FEBRUARII, A. MDCCX.

SUBMITTIT

SIMON TOBIAS WOELCKER,
NORIBERGENSIS.

GISSÆ-HASSORUM,
TYPIS HENNINGI MÜLLERI.

V I R O
NOBILISSIMO ET SPE-
CTATISSIMO,
DOMINO
G E O R G I O
C H R I S T O P H O R O
W O E L K E R,
P A R E N T I,
O M N I, Q U Æ F I L I U M
D E C E T, P I E T A T E,
Æ T E R N U M D E V E N E R A N D O,
P E R P E T U A M F E L I C I T A T E M.

VENERANDE DOMINE
PARENS!

Singularare divina providentia donum estimo, Tuo me sanguine prognatum esse, qui ab incunabulis tanto me amore complexus es, ut meliorem ne votis quidem Parentem expetere unquam potuissem. Neque enim solum caelestis sapientia & literarum ac morum rudimentis mature me imbui curasti, sed etiam omnes nervos intendisti, ut in cunctis optimarum artium disciplinis versarer, quibus instructos esse oportet, qui familia Patriaeque ornamento esse, ac studiorum fructus in Republica commodum aliquando debent porrigere. Quid in primis predicem de inusitata sollicitudine, qua in illustri hac Ludoviciana degenti semper adfusti? An unquam mihi deesse passus es, quod ad expoliendum animum, quod ad conformandam doctrinam ullo modo conferre posse videbatur? minime. Unde ingratis simus essem mortalium, nisi paternam istam benignitatem multum exoscularer, & in oculis assidue

asidue ferrem, nisi oblata opportunitate maximis
 item laudibus publice extollerem. Sane gratiarum,
 quas Tibi, Parens exoptatissime, debentur, vel partem
 ne verbis quidem assequi valeo, etsi vehementi gratia
 mentis declaranda cupiditate ardeam, plenosque te-
 nerrimi affectus sensus non animo tantum tacite vol-
 vere, sed pariter in medium evocare gestiā. Inte-
 rim aliquod Tibi saltem cultus mei documentum ex-
 hibiturus, Exercitationem hanc Academicam ea,
 qua filium decet, reverentia consecro, eandemque ut
 solito admittere favore haud graveris, observantissime
 rogo & obsecro. Insuper illud unice à Te contendo, ut
 in posterum paternis quoq; consiliis ac monitis me re-
 gere velis, summaque, sicuti huc usq; fecisti, benevolen-
 tia me fovere pergas: qui nunquam cessabo, DEUM
 T. O. M. implorare, ut Te domus nostra fulcrum
 & presidium diutissime conservet, gratia sua mune-
 ribus circumfluere jubeat, mihi vero facultatem lar-
 giatur majoribus subinde pietatis speciminibus cla-
 rissime demonstrandi, quod usq; ad cineres perseverem

TIBI, HONORATISSIME
 DOMINE PARENS

obedientissimus Filius
 SIMON TOBIAS WOELKER.

AD

EPIDIPNIDEM
PAROEMIARUM JURIS
GERMANICARUM.

PRÆFATIO.

*Nni jam novem sunt, cum in
publicum primum prodie-
runt libri tres paroemia-
rum juris Germanicarum.*

*Nunc nova farrago datur, quam
Epidipnidis nomine insignire placuit,*

A quo-

quoniam in clausula prandii vel cœ-
 næ convivæ hilariores esse, & libera-
 lius joculari solent. Nam & hic occur-
 rent parœmiæ, quæ ad risum mate-
 riam præbere possunt. Sed quid
 vetat, jocando aut ridendo verum di-
 cere, & Germani etiam in ludicis
 sapientiam subinde suam ostende-
 runt: nec refert, quâ viâ juventus
 jurisprudentiam addiscat. Mibi
 autem nunc satis erat, si hoc quali-
 cunque specimine actæ in Academiis
 vitæ rationem quodammodo redde-
 rem. DEUS T. O. T. M. in-
 stituto faveat & bene-
 dicat!

Parœ-

PAROEMIA I.

Sieben Jahr ein Kind.

Infans ad annum septimum.

Ad Tit. B.
de statu ho-
minum.

§. I.

Parœmia hæc in vulgus nota est, & congruit juri Romano. Equidem olim apud Romanos infantis ætas non videtur certis annorum intervallis circumscripta fuisse, eo quod alii citius, alii serius fandi auspiciam sumerent: tam in Jctorum legibus tantum fit mentio ejus, qui fari non potest, ætas certa non exprimitur. *l. 5. D. de R. J. l. 9. D. de acquis. vel omittend. heredit. l. 1. C. ad SCTum Tertyll.* Ut adeo probabile sit, quod & visum Jacobo Gothofredo *l. 8. C. Theodos. de matern. in l. 1. §. 2. D. de administrat. tutor. & l. 14. D. de sponsal. extare emblemata Triboniani.* Certè Imp. Arcadius, Honorius & Theodosius in *d. l. 8. C. Theodos. de matern. bonis* constituerunt, ut anno septimo infantis ætas concluderetur, sive maturius, sive tardius fandi auspicia sumerent, ex qua deprompta *l. 18. C. de jure deliberandi.*

§. II.

Quod Germani, idem & veteres Philosophi senserunt. Etenim septimum quemque annum ætati signum imprimere, ait Seneca *7. de beneficiis c. 1.* Similiter Censorinus de natali die *c. 14.* Fere enim post septimum quemque annum articulos, & in his aliquid novi natura ostendit; ut & in elegia Solonis cognoscere datur: ait enim, in prima hebdomade dentes hominì cadere; in secunda pubem apparere; in tertia barbam nasci.

A 2

Adde

Adde Varronem l. 5. de lingua Latina Macrobius l. 2. Somn. Scipion. c. 6.

Ad Tit. D.
de his qui
not. infam.

PAROEMIA II.

Er schlägt auff den Sack / und meinet den Esel.
Saccum percutit, asinum innuit.

§. I.

Utitur paroemiâ hac, in vulgus notâ, Wissenbachius part. 2. Disp. ad D. 13. §. 20. ut eludat vulgarem cautionem evitandi infamiam, si sententia infamans non in principalem, sed procuratorem feratur. *Agaso*, inquit, ut est in proverbio, *saccum ferit, putat verò asinum*. Et sanè l. 2. D. de obsequio patron. & parent. præstand. quâ Dd. sententiam suam muniunt, tantum dicit: filium actione doli vel injuriarum adversus patrem agere non posse, ne quidem si per procuratorem pater suscipiat actionem. Atqui hoc sententiam illam potius destruit: cur enim procurator nomine patris actionem suscipere non posset, si ea patrem non infamaret? jam & procurator post litem contestatam est quidem dominus litis, hoc est, processus, sed non ipsius negotii, (v. l. 86. D. de solut.) ex negotio autem oritur infamia, non ex lite, quippe quæ tantum causa sine qua non est. Adde universitates ut plurimum per Syndicos defendi, quas tamen infames fieri dubio carer, & probant satis l. 5. & 9. C. Theodos. de indulgent. crimin. Ut adeo parum solidi insit cautioni huic.

§. II.

Tantò minus probari potest, quod Dd. asserunt apud Hilligerum l. 18. D. E. c. 8. lit. 1. nec improbat Franzkius ad tit. D. de his qui not. infam. n. 14. Illum, qui judicium cœpit & persecutus est, posse illud in procuratorem transferre, cumque mittendo ad audiendam sententiam evitare infamiam.

miam. Ut ut enim concedi possit, lite etiam à reo contesta-
tâ, procuratorem intervenire posse, quod perperam negavit
A. Matthæi c. 11, de judic. §. 54. v. l. 31. §. 2. D. de negot. gest.
l. 20. C. de procurat. Tamen talis procurator revera vicariam
operam præstat, & nudus minister est, qui condemnari
nequit.

§. III.

Ceterum Brunnemannus ad l. 9. C. de his qui not. infam.
propterea cautionem hanc minus tutam esse existimat, quo-
niam hodie in ipsum reum sententia ferri soleat. Enimve-
rò hoc perpetuum non esse, praxis summorum Imperii ju-
diciozum testatur: nam Camera Imperialis in causis injuria-
rum etiam in procuratores sententias ferre consuevit. v. Gail.
1. Obs. III.

PAROEMIA III.

Schäffer und Schinder seynd Geschwister
Kinder.

Opiliones & carnifices sunt consanguinei, sive
in eodem, ut in scholis loquimur, prædi-
camento.

Notissimum est ore vulgi proverbium, idemque expri-
munt rythmi apud Knipschildum l. 5. de Civitat. Im-
perial. c. 26. n. 39. Ein Kettich und ein Rüb / ein Müller
und ein Dieb / ein Schäffer und ein Schinder / welches
ist mehr / oder minder. Cujus haut dubiè ratio est, quo-
niam opiliones demortuis ex grege suo ovibus ipsimet pel-
les detrahere solent; quod iis, perinde ut carnificibus, qui
simul excoriatore equorum, vaccarum aut suum esse con-
sueverunt, levis notæ maculam adspersit. Enimverò cum
A 3 hoc

hoc ipsum innocentissimo vitæ generi per se non adhare-
 scat, lege Imperii in Comitibus Augustæ Vindelicorum A. 1548.
 sub titulo Reformation gütter Policcy / larâ constitutum,
 tit. 37. §. 1. daß die Schäffer und ihre Kinder / so sich ehro-
 lich und wohl gehalten haben / hinfüro in Zünfften / Gass-
 sen / Rembtern und Gülten keines Weges ausgeschlos-
 sen / sondern wie andere redliche Handwerker aufge-
 nommen / und darzu gezogen werden sollen. Quod repe-
 ritum in Ordinatione Politica A. 1577. in Comitibus Franco-
 furti condita tit. 38. §. 1.

Ad Tu. D.
 quod me-
 tu causâ.

PAROEMIA IV.

Von Drohen stirbt man nicht.
 Minæ non sunt mortiferæ.

§. I.

Parœmiam hanc ubivis notam ad verbum veritas: *Minæ*
mortem non adferunt. Nimirum sunt nonnulli eo ani-
 mo, quo miles gloriosus apud Plaurum:

*Ego hanc macheram mihi consolari volo,
 Ne lamentetur, neve animum despondeat:*

*Quia se jam pridem feriatam gestitem,
 Qui miserè gestit factum facere ex hostibus.*

Quo etiam pertinet à Bactrianis vulgo usurpatum apud Cur-
 tium l. 7. c. 4. *Canem timidum vehementius latrare, quàm*
mordere: altissima quæque flumina minimo sono labi. Et quod
 de Ætolis dixit Quintius apud Livium l. 35. c. 49. *Ætolo-*
rum omnem ferociam in verbis, non in factis esse: & in conciliis
magis concionibus, quàm in acie apparere. De Helvetiis Ta-
 citus l. hist. 68. *Ante discrimen feroces, in discrimine pavidi,*
 &

& IV. hist. 20. Paganorum licarumque ignava, sed ante periculum procaz manus. Sophocles Philoctete:

Κοκκίς
 Ὀντας πρὸς ἀίχμην, ἐν δὲ τοῖς λόγοις θρασύς.
Imbellis, ubi

Cernenda Martis praelia, in dictis truces.

Epicharmus apud H. Grotium in excerptis pag. 477.

Θάρρει μὲν κοκκὸς μάλ' αὐτόθεν.
 Ἔπειτα δὲ φέυγει.
Imbellis monstrat primo audaciam:

Deinde in fugam se vertit.

Menander apud eundem in excerptis p. 757.

Τὰ σκωμματ' οἷα σοφά τε ἢ στρατηγικά;
 ὅως δ' ἀλώων ἐστὶν ἀλιτήριον;
Dicta autem quam sunt cata, quam induperatoria?
Tum verò quam ipse gloriosus carnifex?

Contra apud Æschylum septem contra Thebas:

Ἄνῃς ἀκούει, χεῖρ δ' ἰσθμὸν τὸ δαείμον.
Cui lingua reticens agere, sed novit manus.

Hinc Imp. in l. 9. C. de his quæ vi metusve caus. gest. sunt.

Metum non satisfactionibus tantum vel contestationibus, sed atrocitate facti probari convenit. Ex qua inferunt Dd. minas

verbales ad restitutionem in integrum regulariter non sufficere, nisi minæ sint capitales & persona talis, quæ minas

soleat exequi. Quorsum etiam pertinet, quod est in l. 9. pr. D. eod. Si quis fundum dereliquerit, audito, quod quis

cum armis veniret, eum edicto Prætoris, quod metus causâ gestum erit, non juvari: quoniam non videatur dejectus, qui

dejecti non expectavit, sed profugit. v. Gail. 1. Obs. 4. n. 4. & l. 2. Obs. 93. n. 7. Berlich. 4. concl. 13. n. 11. Brunemann. ad l. 7. C. d. t.

Non minus hinc liquet, quàm ab omni ratione abhorreat illud Baldi, quod refert Sichardus ad l. 1. C. quando liceat

unicuique & sequuntur alii apud Joann. Græcium de auctor. privat.

privat. c. 5. Si quis fortè mihi dicat: ubicunque te posthac reperero, conficiam te, quod possim illum in ipso minarum articulo interficere, aut cum est mihi commodissimum, sine pœna. Nam, ut benè ait Pufendorf. l. 2. de J. N. & G. c. 5. §. 8. Licet non teneat expectare, donec ille minas suas exequatur, aliâ tamen viâ in civitate, quàm per eadem, cavere mihi possum & debeo, etiam tunc, quando constat ex antea vita, istum ad exequendas ejusmodi minas non esse meticulosum. Quod nonnulli (inter quos Jacob Bouricius in captivo c. 23. §. 5.) mitigandæ Baldi sententiæ adjiciunt. Conf. Tabor. commentat. de admenatione §. 28. in armament. p. 204. sequ.

§. II.

Cæterum parcemia hæc non pertinet ad minas, quas mox insequitur factum: has enim urgentem commissi delicti conjecturam præbere, in propatulo est. v. Constit. Criminal. Caroli V. art. 32. Menoch. arbitrar. jur. quest. cas. 362. Mascard. de probat. concl. 497. n. 17. sequ. Crullius de indic. delictor. c. 35. n. 1.

§. III.

Quod si etiam metus sit, ne quis minas, præsertim capitales, exequatur, non est dubium, talem carcere eoque posse detineri, donec idoneam de non offendendo cautionem præstet. De quo videantur Constitut. Criminal. Caroli V. art. 176. pluribus Carpzov. part. 4. Const. 15. def. 5. & sequ. & quest. criminali. 37. n. 65. sequ.

§. IV.

Præterea si quis literas diffidationis ad universitatem aliquam sive communitatem perscripserit, welscher Abtag/ oder Behdebrieff an eine Gemeinde abgeben läßt/ etiam si ad actum non pervenerit, nec quicquam damni dederit, pœnâ gladii coercendus. Recept. Imp. A. 1555. §. Wir sehen/ ordnen. Ordinat. Criminal. Caroli V. art. 128. Quod tamen

eo non pertinet, si quis uni tantum ex universitate incendium minatus fuerit, quippe ubi insuper requiritur, ut si-
gnum inflammationis sit appensum. Quandoquidem sim-
plices istiusmodi denunciationes, certæ tantum personæ
factæ, nudæ potius minæ sunt, quàm diffidationes. Vid.
Carpzov. *ad part. 4. Const. Saxon. 15. def. 2. & 3.*

§. V.

Illud etiam quæsitum est, an, qui minantem sibi &
arma ostendentem occiderit, extraordinaria tantum poenâ
teneatur? Ubi placet distinctio, quâ post Carpzovium uti-
tur Brunnemannus *Proceß. inquis. c. 9. n. 59.*

PAROEMIA V.

Man muß nicht ein Altar entblößen / daß das
andere bedecket wird.

Non est altare unum detegendum, ut alterum
tegatur.

*Ad Tit. D.
de judicis.*

PROVERBIO dici, ait Mevius *part. 5. Dec. 30. n. 7.* inde in-
ferens: Non esse pauperibus favendum in judicio cum
alterius injuria. Quam in rem videatur ejusdem *part. 2.
Dec. 278.*

PAROEMIA VI.

Ein junger Medicus, ein neuer Kirchhoff.
Medicus novitius, novum cœmiterium.

*Ad Tit. D.
de L.
Aquis.*

§. I.

Similia Gallorum & Hispanorum proverbia allegat My-
lerus *ad part. 3. Rumel. Diff. ad A. B. 1. §. 16.* Scilicet
tardò hodie culpa Medici in judicium vocatur. Jam de Ro-
manis

manis Plinius l. 29. N. H. c. 1. *Nulla lex est, qua puniat in-
finitiam capitalem (Medicorum) nullum exemplum vindicta.
Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt:
Medicoque tantum hominem occidisse, impunitas summa est.
Quinimo transit convitium, & intemperantia culpatur. Ul-
troque, qui periere, arguuntur. Benè tamen Ulpianus l. illi-
citas 6. §. 7. D. de officio Præsidis: Sicuti medico imputari
eventus mortalitatis non debet: ita, quod per imperitiam com-
misit, imputari ei debet. Prætextu humane fragilitatis deli-
ctum, decipientis in periculo homines, innoxium esse non debet.
Utne autem Medico imputari eventus mortalitatis non
possit, quamor Dd. requirunt, & primum quidem, ne pro-
fessionis suæ limites excedat; alterum, ut artem, quam pro-
fitetur, calleat; tertium, ne sit negligens; quartum, ut ægro-
rum de noxiis præcavendis moneat. v. Lauterbach de con-
silio part. 2. cap. 1. §. 6.*

§. II.

Cæterum si cui Medicus mortifera medicamenta præ-
buerit, non est dubitandum, eum pænâ homicidii ordina-
riâ teneri. Idque sancitum Constitut. Criminal. Caroli V.
art. 134. Schulz. *Synops. Inst. ad tit. L. Aquil, lit. E.*

PAROEMIA VII.

*Ad Tu. D.
si quadrup.
pauper. fecisse dica-
tur.*

Er muß es hinnehmen/ als wann Ihn ein Hund
gebissen.

Habeat sibi, ac si canis ipsum momordisset.

§. I.

HOc proverbium ortum esse ex jure Lubeeensi tradit
Engelbrechtus ad tit. D. si quadrup. pauper. fecisse di-
catur §. 2. Nimirum, ut observavit Mevius ad l. 3. jur. Lu-
becensf.

beccus, tit. II, art. I., secundum jus illud distinguitur, an in domo aliena à cane aliove animali quis lædatur, an foras in platea. Priori casu omnino tenetur, si vitium animalis scivit: id quod præsumitur, si jam antea vel semel alteri damnum intulit. Si nesciit, extra pœnam est, animal nec deferere cogitur. Ignorantia autem jurejurando probatur, sicut in aliis jus illud exigit. Posteriori casu, si in platea aliove loco publico læsio inferatur, eo nomine nulla actio est, cum statim deserit animal. Hic enim, qui domi illud non continuit, in majori culpa est atque priori. Idem jure provinciali Saxonico *l. 2. art. 40.* constitutum. Addit ex Colero Mevius: si dominus animal non expellat, sed recipiat, amittere optionem deditiois noxæ. Aut si dominus læso, canem occisuro, resistat, reum se damni omnis facere.

§. II.

Quid Romani circa noxiam animalium constituerint, apertum est. Jam ante Solon, teste in ejus vita Plutarcho, scripsit & de pauperie data, ubi canem, qui aliquem momorderit, dedi jubet cubitorum vinculo alligatum. Ex quo, ut videtur, sumit Plato XI. de LL. *Si animal domesticum quadrupes pauperiem fecisset, damnum eodem modo resarciendum, ac si servus dedisset.* De hoc autem ante constituerat, ut Dominus servi aut satisfaciat, aut servum servamque illi, qui damnum passus est, tradat. Non abludunt aliorum Germaniæ populorum leges, quas adduxit Hahnus ad tit. D. *si quadrup. paup. fecisse dicatur. n. 6.* Conf. Capitul. Karoli M. *l. 3. capit. 44.* Statuta Moschovviticæ (quæ Baro de Meyerberg in latinum idioma transtulit, & primus in Germania vulgavit) cap. X. §. 282. Jus ipsum naturæ dominum animalis eò adstringere videtur, non quidem directè, sed obliquè: Etenim ille, qui damnum patitur ab alterius animali, vindicare se de illo potest, etiam ex intervallo: quando quidem

quidem nulla inter illum, qui damnatum tulit, & animal intercedit obligatio. Igitur si dominus animalis id avertere velit, ipsa ratio jubet, ut aut animal noxæ dedat, aut damni æstimationem præstet. Conf. Pufendorf, l. 3. de J. N. & G. §. 1. §. 6.

Ad Tit. D.
de jurejur.

PAROEMIA IIX.

Wer von Sieben sagt / der leugt gern.
Qui de septem loquitur, ferme mentitur.

§. I.

PAROEMIA hujus vim vix quisquam explicuit. Nobis videtur ortum traxisse ex moribus veterum Germanorum. Nam apud hos moris erat, si quis ob delictum accusaretur, ut, jurejurando se purgaturus, simul alios, qui sacramentales sive compurgatores dicebantur, adhiberet ut plurimum sex, juratos, vera se credere, quæ ille diceret. Dicebatur hoc, *jurare septima manu*. Lex Bajuvariorum tit. 3. §. 2. *Tunc cum sex sacramentalibus juret, & ipse sit septimus, in altare coram populo & Presbytero*. Ivo Carnotensis ep. 231. *Secundum quod fama crebrescit, quinta manu mulieris, vel septima, purgationem ejus accipiat*. Conf. LL. Ripuariatum iii. 66. *Formulæ veteres Bignonii c. 3. Reinerus apud Chappellum tom. 2. hist. Leodiens. p. 197. novè Heineccius l. 2. Antiqu. Goslariens. ad A. 1219. p. 222, ibi: sich des entschuldigen selb siebende Gütter Leuthe*. Carolus Cangius glossar. voce *jurare p. 150, 151*, ubi notat: sacramentum ejusmodi cum manu septima ex usitatoribus fuisse. Schilter *Ex. 23. §. 6*. Hinc in privilegio, à Joanne Episcopo Herbipolense & Marchione Friderico Electore Brandenburgico A. 1436. civitati Kizingen concessio, apud Wehner observ. pr. voce *besieben/ besiebnen/ est: welche aber ehr geschriebener massen die Missethat*

Missethat nicht bekennen/ die mag man besieben und zu dem aber richten/ als Recht ist.

§. II.

Enimverò cum posteris temporibus plurimi, etiam pessimæ famæ, hoc probandi modo abuterentur, & multiplicia committerentur perjuriam, non rarè prece emendicata, vel pretio emta, dedisse hoc locum proverbio videtur. Eademque causa fuit, quamobrem hic mos ferè ubivis locorum etiam per statuta abrogaretur. Ut docet Wehnerus *d. voce Besieben*. Quanquam in Holfatia, Dania, Suecia cum adhuc hodie hæere dicant Rittershus. *Partit. feudat. c. 9. n. 25. Heigius part. 1. quæst. ult. n. 53.* Adde de Germania ipsa, in crimine fractæ pacis *Ordinat. Criminal. part. 2. tit. 10. Gallium de Pace publica l. 2. c. 7.*

PAROEMIA IX.

Es ist besser ein halb Ey/ als eine ledige Schale.

Satius est, dimidium ovi tenere, quàm testam ejus vacuum.

Ad Tit. D. de condit. ob turpem causam.

Profert Burgerus *cent. 4. obs. 7.* Eodem pertinet, quod teste D. ab Elsbaech *ad Carpzov part. 1. const. 1. def. 15.* vulgè dici solet: *Es ist besser ein Vogel im Korb / als Tausend in der Luft.* *Una avis in cavea melior est, quàm mille in aère volantes.* Ejusdem quoque sententiæ est Hesiodum illud: *Dimidium plus toto.* Hæc autem ratio est, quamobrem creditores propter inopiam debitorum partem aliquam debiti iis remittere malint, quàm totum perdere. Unde laudatus Burgerus cum multis JCtis, quorum recitat nomina, infert: *pacta hujusmodi cum debitoribus, dolo suo malo obarratis, inita non valere; creditores, iis non ob-*

stantibus, posse residuum, quod acceptum tulerunt, conditione ob turpem causam reperere, si debitores illi ad pinguiorem fortunam redierint. Quamquam Mollerus *l. 4. Semestr. c. 6.* hoc usu servari negat; an rectè, idem Burgerus disquirat, & limitationes quoque subjungit.

*Ad Tit. D.
de condit.
in deb.*

PAROEMIA X.

Kein Pfaff giebt ein Opfer wieder.
Sacrificuli oblationes non restitunt.

CRebrò paroemia hæc auditur inter sermones familiares, ut teste non opus habeat. Eâ inuimus, data piis causis conditione indebiti non repeti. Quod etiam Romano juri congruit. *§. ult. ibi: quæ religionis vel pietatis intuitu honorantur. §. de obligat. quæ ex quasi contr. l. 32. §. 2. D. de condit. indebiti.* Cui consequens, si dos data fuerit, quæ credebatur filia, conditioni adversus filiam vel generum non esse locum. Quod memorabili exemplo demonstravit D. Præses *in satur. rer. quæ ad jus spectant singular. c. 7.*

*Ad Tit. D.
de pignora-
rit. act.*

PAROEMIA XI.

Pfand giebt offst Land.
Pignus sæpè dominium rei obligatæ creditori conciliat.

Profert Jacob Andr. Crusius *de jure offerendi §. 4.* & malitiæ creditorum impurat, quæ sæpè numero sumtus ad eò immodicè in rem pignori suppositam faciunt, ut miseros debitores sumtuum illorum magnitudine deterritos à restitutione excludant. Sed quorum calliditati judex non velificabitur: *neque enim is talem efficere rem pignoratam potest, ut gra-*

ut gravis sit debitori ad recuperandum, ut ait Ulpianus in *l. si servus 25. D. de pignoratit. action.* addens: à iudice dispiciendum, ut neque delicatus debitor, neque onerosus creditor audiatur. Adde Gailium 2. *Obsf. 12. in fine* & ibi Gravæum consider. 2. Carol. de Mean *Observat. ad jus Leodiensf. 236.* Ceterum, quàm parum consultum sit, potentioribus pignora dare, etiam integri populi norunt. Orcades vicinamq; Hetlandiam, Scotiæ Regi quondam oppignorata, jam à longo tempore frustra repetunt Daniæ ac Norvvegiæ Reges, ut pluribus narravit Thormodus Torffæus *Orcadensf. rer. histor. l. 2. c. 3.* & anno DCXXIV. Foederati Belgæ, Compendii sœdus inirituri cum Rege Galliæ, recusabant firmum aliquod oppidum supponere pignori, nondum obliti, quantâ curâ, sollicitudine animique providentiâ, M. Britanniæ Regibus quondam pignori data oppida, eorum manibus rursus eripuerint, ut refert Leo ab Aizma in *historia Pacis.*

PAROEMIA XII.

Sequester machen leere Nester.

Sequestres res suas agunt.

Ad Tit. D.
depositi.

§. I.

Non abs re vulgatum illud irrepsisse, ait Joannes Philippi *c. 2. de subhasta. comm. 13. n. 83.* Testari enim experientiam, ex mala sequestris administratione, prædiis sequestratis, non rarò imminere ruinam. Cui periculo obviari posse putat, si sequestres quotannis ad reddendas rationes adigantur, & si suspicio pravæ administrationis suboriatur, iudex in tempore occurrat. Sanè quid interdum prætextu sequestri agatur, libet illustri exemplo confirmare. Cum enim post mortem Joannis Wilhelmi, Ducis Juliæacensis & Clivien-

Cliviensis, Elector Brandenburgicus & Comes Palatinus Neoburgicus possessionem vacuarum provinciarum arripuissent, existimabat Vice-Cancellarius Imperii: apud Pufendorf. l. 4. *Rer. Brandenb.* §. 10. ad A. 1609. antequam Brandenburgicus iis in provinciis pedem fixerit, *sequestrem eidem immitendum, velut litigiosis, cui opera danda sit, ut unum & alterum munitum oppidum in potestatem redigat, tum paratis copiis ac per edicta monitoria & avocatoria Provinciales sibi adjungat, gratioso ibi Austriaco nomine ob clementie famam & studium in ritus Romanos. Colorem plausibilem dici posse, ita factò opus fuisse supremo harum causarum judici, ad præcavendas in Germania turbas. Ceterum eidem decretum, nullius jus violare, sed rem sententiâ judiciali aut amicâ transactione componere. Inde propositis edictis partes citandas, ostensò erga omnes aquo animo, ne alicui prætextum nascatur, Cæsarem velut suspectum judicem recusandi. Ac spem esse, utramque partem hujus sententiæ causam suam submissuram. Saltem de Saxone dubium non esse. Forè & Brandenburgicum, furo haud statim animadverso, in classes ultrò ruiturum. Addebat: Ubi Cæsar sequestris titulo eas provincias infederit, processum in infinitum extrahi posse. Gallia Rex in eadem causa apud Pufendorf. d. l. §. 12. cenfebatur, à Cæsare id agitari, ut, dum causa disceptatur, sequester iste se pro domino istarum ditiorum gerat.*

§. II.

Ob incommodum hocce, & quia sequestrum, perinde ut arectum, inverso ordine ab executione incipit, judici convenit, ut, nî metus armorum remaneat, id, præstitâ cautione, eâque vel fidejussoriâ, vel pignoratitiâ relaxet. An verò juratoria cautio interdum sufficiat? judicis est dispicere. v. Andreas Cludius *tract. de jure sequestrationis* c. 10. n. 8. sequ.

PAROE-

PAROEMIA XIII.

Eigen Hert ist Belts werth.
Proprii lares auro contra cari.

Ad Tit. D.
locat. con-
ducti.

DE foco Xenophon, *Cyropæd. l. 7.* Οὐ ἔτε ὀριώτερον χωρίον
ἐν ἀνθρώποις, ἢ τε ἀνεσιότερον ἐστὶν οἴκῳ. *Quo neque religiosior
locus in hominibus, neque suavior, neque familiarior quisquam.*
Hæc haut dubiè causa est, quamobrem inquilino ex ædibus
conductis migrandum sit, ob locatoris aut liberorum ejus
indigentiam. Nam ita Antoninus Imp. in l. 3. C. de locato
& conducto: *Æde, quam te conductam habere dicis, si pen-
sionem domino in solidum solvisti, invitum te expelli non oportet,
nisi propriis usibus dominus eam necessariam esse probaverit.*
Quæ lex proinde ad prædia rustica perperam producitur:
etenim ejus dispositio est planè singularis, contra ordina-
riam reliquarum obligationum indolem: deinde tecto &
ædibus carere minus commodè possumus: nec ut merces
ex prædiis rusticis alimenta suppeditat; ita mercede ex ædi-
bus nostris locatis mansiones sive ædium alienarum usum
comparandi facultas nobis semper præsto est. Ita rectè sta-
tuunt Sichardus ad d. l. 3. Struvius c. 9. *Decis. Sabbat. 15.*
Schilkerus ad §. 6. J. de locat. & conduct. Conf. Goeddeus
vol. 4. Conf. Marpurg, 51. n. 56.

PAROEMIA XIV.

Ein Haus/ ein Brand.
Ædes incendiis obnoxia.

Ad Tit. D.
quib. mod.
hypothe. t. ed.

Proverbium hoc, vulgo in ore frequens, teste non eget.
Præbet autem insignem rationem, quamobrem con-
sumtis licet incendio ædibus, in cæmentis aut area, parte
ædium heterogeneâ, retineatur hypotheca. Paulus l. 21. D.
de pi-

C

de pignoratit. action. Domo pignori datâ & area ejus tenebitur: est enim pars ejus: & contra jus soli sequitur adificium. Marcianus l. 16. §. 2. D. de pignorib. Si res hypotheca data, postea mutata fuerit, aequè hypothecaria actio competit, velut de domo data hypotheca & horto facta. Idem Paulus l. 29. §. 2. eod. Domus pignori data exusta est, eamque aream emit Lucius Titius & extruxit. Quæsitum est de jure pignoris? Paulus respondit: pignoris persecutionem perseverare, & ideo jus soli superficies secutam videri, id est, cum jure pignoris, sed bonæ fidei possessores non aliter cogendos creditoribus adificium restituere, quàm sumtus in extractione erogatos, quatenus pretiosior res facta, restituere. Ita pronunciatum apud Carpovium *Decis. illustr.* 12. Nimirum qui hypothecam accipit, securitatem intendit, quæ non minor est in area, quippe re stabili, quàm in ipsis ædibus. Conf. Struvius *L. x.* 26. *Synt. jur. civil.* §. 49. Hahnus *ad Wesembec. tit. quib. mod. pignor. vel hypothec. solv. n.* 3.

Ad Tit. D.
de suis &
legitimis
heredibus.

PAROEMIA XV.

Gevatterschaften hindern zwar am ehelichen
Leben / fordern aber nicht zum Erben.

Compaternitates impediunt matrimonium, sed
non parant aditum ad hereditatem.

§. I.

Regula hæc reperitur apud Glossam *ad l. 1. Land. R.*
art. 3. Nimirum cognatio spiritualis etiam ex Consti-
tutionibus Imperat. impedimento erat nuptiis. Nam ita
Justinianus l. si quis alumnam 26. C. de nuptiis. *Ea persona*
ad nuptias venire prohibenda, quam aliquis, sive alumna sit,
sive non, è sacrosancto suscepit baptisinate, cum nihil aliud sic
possit

possit inducere paternam affectionem & justam nuptiarum prohibitionem, quam hujusmodi nexus, per quem Deo mediante anime eorum copulatae sunt. Quod jus Canonicum tit. de cognatione spirituali latius extendit, adeo ut si quis susceptam ex sacro fonte duxerit, incestum committat. v. Brunnemann. ad d.l. 26. Quod tamen hodie non observatur, teste Carpevio l. 2. Jurispr. Consistor. def. 24. Cujus moris rationes adferunt Beza tract. de divortio. Hotomannus Conf. 10. & Gerhardus loco de conjugio §. 367.

§. II.

Tanto minus cognatio illa ad successionem proficere potest: nam nihil de hoc cautum jure Canonico, & cognatio hujusmodi, ut ait Panormitanus in cap. tanta X. qui filii sine legitimi, consistit in spiritu, nec ad bona temporalia exteriora extendi debet. Sanè nec vitrico privignus vel privigna succedunt. l. vitrico 3. C. commun. de succession. junctâ l. affinitatis 7. C. eod. Nec genero ad bona soceri, præmortuâ uxore, aditus patet, ut responsum in Scabinatû Jenensi memorat Franzkius ad tit. J. de heredit. que ab intestat. defer. c. 9. n. 18. ctsi illæ personæ liberorum loco sint, & affectio inter eas contracta nuptias impediât. §. 6. J. de nuptiis.

PAROEMIA XVI.

So viel Pfund / so viel Mund.

Tot portiones, quot capita.

§. I.

Vulgatam clausulam vocat Wehner Obs. Pr. hac voce, & successionem in capita vel ratas portiones denotare dicit, ut, quot personæ, tot etiam partes sint, omnesque æqualiter & pro æqualibus partibus vocentur. Conf. Franzkius

kius ad tit. J. de success. ab intestat. c. 5. n. 28. So männig
Mund / so männig Pfund. Erfürtenles exprimere, scribit
Rennemann *Disp. 26. Jurispr. Rom. Germ. §. 7.*

§. II.

Usum ea habet primò in liberis & ascendentibus primi
gradus l. 11. C. famil. hercisf. Novell. 118. c. 1. & 2. Deinde
in ascendentibus, quibuscum concurrunt fratres germani;
ceu quorum interventus viriles portiones & successionem
in capita caulatur. Novell. 118. c. 2. Forster. de success. ab in-
test. l. 7. c. 4. contröv. 4. n. 12. sequ. Stryck. de success. ab
intest. *Disp. 2. c. 1. §. 28. Postremum* in fratrum liberis, qui
soli sunt, patruo vel avunculo successuris. Nam ita Caro-
lus V. in Constitutione Spiræ in Comitibus A. 1529. facta, wie
Brüder oder Schwester Kinder ihres Bruders oder Vaters
verlassen Erbschaft unter sich theilen sollen: Wann
einer intestirt absterbt / und nach Ihm kein Bruder oder
Schwester / sondern seiner Bruder oder Schwester Kin-
der in die Häubter und nicht in die Stämme Erben
und dem verstorbenen ihrer Vatter oder Mutter Bru-
der oder Schwester dermassen zu succediren zugelassen
werden sollen Id quod etiam juri Romano convenire de-
monstravit Franzkius *Ex. 8. quast. 9. & ad Inst. de heredit.
qua ab intestat. def. c. 11. o. 21.* Et ubique jam fere receptum
restatur ac probat Joannes à Somern *lib. de jure represen-
tat. c. 3. §. 14.*

PAROEMIA XVII.

Wer den Kopff hat / schiert den Bart.

Qui caput tenet, barbam abradit.

§. I.

Tritum hoc Ulmæ, Reutlingæ & Eßlingæ, dicit D. Lau-
terbachius *Colleg. theor. practic. ad tit. de success. ab
intest.*

intest. §. 20. Nimirum in Civitatibus illis, si non extant liberi, conjux superstes conjugi in bonis omnibus succedit. Sed libet verba ipsa Statuti Ulmenſis der Ulmiſchen Stadt Ordnung part. 2. tit. 2. audire: Dieweil je und allwegen der Stadt Ulm Recht gewesen ist / wo zwey Ehe. Gemächts mit unverdingtem Heurat zusammen kommen seyn / und eins vor dem andern / ohne eheliche Leibs. Erben / gestorben / daß das übergebliebene Ehe. Gemächts des Abgestorbenen Haab und Guth geerbt / es sey liegends oder fahrends gewesen: Außerhalb der Lehen / und fideicommiss, die nach Lehen. und fideicommiss. Ordnung und Recht / gefallen / und daß auch ein Ehe. Gemächts des andern Ehe. Gemächts Schulden zu bezahlen schuldig: So soll es bey demselben auch hinfiro also bleiben und gehalten werden; Doch / daß ein jedes Ehe. Gemächts / sein in wählender Ehe ererbt Guth / bey seinen Leb. Zeiten wohl verschaffen möge. Wo aber ein Ehe. Gemächts sein ererbt Guth / in Zeit seines Lebens / nicht verschafft / oder vermacht hätte / soll solch ererbt Guth / nach seinem tödlichen Abgang / dem übergebliebenen Ehe. Gemächts auch folgen / werden und bleiben unverhindert männiglich. Aber das zugebracht / auch gewonnen und errungen Guth / soll es zu verschaffen nicht Macht haben / sondern dem übergebliebenen Ehe. Gemächts folgen lassen. Et Hildesiae, liberis non existentibus, uxor marito & maritus uxori succedit omni modo in allodialibus, exclusis consanguineis. Quale statutum laudat & secundum id sapius in Camera pronunciatum esse scribit Gailius l. 2. obs. 124. n. 2. Castellis quoque in Hassia, nullis liberis existentibus, conjuges sibi invicem succedunt in quibuscumque bonis, exclusis ceteris omnibus. Ut videre est in jure Urbico Civit. Castell. c. 10.

§. II.

Ceterum hæc non obtinent, si pactis dotalibus aliud fuerit provisum. v. Stryckius *de success. ab intest. D. 8. c. 5. §. 27.* Testamentum tamen non valet de acquisitis vel illatis, ut ex Ulmenfi jure jam audivimus. Enimvero si causa adiat, ex quibus superstes conjux statutariam portionem mereatur amittere (de quibus v. Berlichius *part. 3. concl. pract. Sic. 36. per tot.* Rauchbar. *part. 2. quest. 20.*) non auderemus, testamento vim denegare. v. Coler *dec. 227.*

PAROEMIA XIII.

Gerade macht viel Ungerade.

Gerada multum facessit negotii.

Est ein gemeines und dabey rechtes Sprüchwort/ ait nuperus A. *quest. sabbat. Decis. singul. cas. 21.* ad- dens: Und kombt solches daher / weilten bey Übergabe der gerade Stücken vielmahls in denen Requisitis verstorffen oder die rechte Mittel dadurch getränkct worden. Quod exemplo confirmat.

Ad Tit. D. de publicanis & vectigalibus.

PAROEMIA XIX.

Von Brücken-Geld ist Niemand frey.

A portorio sive pontivegio immunis nemo est.

Regula hæc fluxit ex Speculo sive jure Provinciali Saxo- nico l. 2. art. 27. §. 6. *A theloni etiam datione immunus est omnis, qui pontium & navium non indiget transfratatione.* Quod ita expressit jus provinciale Alemannicum c. 214. n. 4. Pfaffen und ihr Gesinde sollen Zollfrey seyn / Sie fah- ren / reiten oder gehen / wo Sie Schiffs und Brücken nicht bedürffen. *Add. l. 7. C. de SS. ecclesiis.* Eam ob causam Argca-

Argentoratum, quæ pontem in Rheno longissimum habet, & maximos in eum sumtus facere cogitur, privilegium peculiare obtinuit, ex quo nemo omnino, etiam si sint ecclesiasticae aliæve personæ aut res à vectigalibus secundum jus commune immunes, pontem, vectigali non soluto, transire potest. Ut refert Naurath *in addit. ad Hypolyt. à Collibus de incrementis Urbium c. 5.* Conf. Friederic. Mindanus *l. 2. de process. c. 42. n. 20.* Equidem malè hoc habent Pontifices *in cap. 4. de censib. & Clem. 3. eod.* sed sine solidatione, ut ostendit Zieglerus *l. 2. de jur. Majest. c. 8. §. 2.*

PAROEMIA XX.

Verdienter Lohn schreiet für Gott im Himmel.
Merces pro opera præstita clamat ad Deum
in cœlis.

Ad Tit. D.
de privileg.
Creditor.

Laudat Oldendorp. *class. 4. de action. 9. rubric. quid veniat in has actiones.* & vulgò non abs re dici, ait Lauterbach. *de benefic. rescript. morat. c. 5. §. 22.* Ipse Deus verat mercedem mercenarii, qui manu suâ victum quaritat, per diem etiam unum retineri, quoniam pauper sit, & inde sustineat animam suam. *Levit. XIX, 13. & Deuteron. XXIV, 14. Malach. III, 5. Tob. IV, 15. Jeremie XXII, 13. Ecclesiastic. XXXIV, 25, 26, 27.* Hæc ratio est, quare beneficium literarum, quas vocant, moratoriarum non proficiat contra mercenarios illos, qui *χρηστές* à Græcis dicuntur. v. Lauterbach. *cum prolatis d. 1.* Eandem ob causam merces domesticorum, vulgò *Ried-Lohn* / in concursu plurium creditorum collocatur in prima classe, saltem ex consuetudine ubivis in Imperio recepta. v. Mevius *ad l. 1. §. Lubecens. art. 11. n. 65.* & prolixè Carpozov. *part. 1. Const. 28. def. 24. sequ. usque ad def. 38.* Hahnus *ad Wesenbes. titul. qui potior. in pignor. n. 7.*
Beuther.

Benther *de pralat. creditor. l. 2. c. 17.* Quod idem Carpzov. *decif. illustr. 55.* producit ad salarium curatoris bonorum. Minus verò rectè id ad salarium Advocati extenditur. v. Finckelthaus. *Obsf. 98. n. 7.* D. Harpprechtus *ad part. 4. jur. Provincial. Badens. p. 49.* Adde de procuratoris, cui adjudicata pecunia, salario. Jacob. Gothofred. *c. 13. de salar. §. 8. lit. d.* Quin nec ad artifices vel operarios, qui in convivu domini non sunt, consuetudo hæc rectè producitur. v. Carpzov. *d. l. def. 27.*

PAROEMIA XXI.

Böse Schuldner kriechen den Weibern unter den
Pels/ und verstecken sich für ihren Creditorn.
Mali debitores sese oculunt metu creditorum
sub pellibus suarum uxorum.

M Eminit dictæ hujus, quod in foro sæpius auditur, Mevius *part. 5. Dec. 57. n. 2. in not.* ut ostendat, mulieres non rarò interventione abuti, ad defendendos sub isto obtentu maritos adversus creditores, aut ad impediendum temerè justas aliorum petitiones. Quibus tamen fraudibus obviam ire debet judex, ideoque sicut juvandæ sunt mulieres, ne dotes perdant, & ex maritorum inopia suis priventur; ita vicissim cavendum, ne jure & favore ad sua conservanda competente in perniciem & incommodum creditorum abutantur. Quod ne fiat, justa aliqua interventionis hujus requisita circa eam ad evitandum abusum sollicitè observanda esse, probè monet Mevius. *Primum est:* Sit illa necessaria atque ita comparata, ut mulier de suis secura esse nequeat, nisi interventionis remedio, uti contingit, cum vel ad inopiam vergit maritus; vel obaratus à creditoribus sic urgetur,

urgetur, ut illorum satisfactio uxori nihil aut parum pro servandis illatis reliquum sit factura; vel, si quod speciatim uxori pignori datum, impetitur. *Alerum*: Fiat ea iccirco, quo sua sibi mulier servet, non ut creditores de suo consequendo certantes impediatur; nec indulgeat iudex uxoribus, quod non raro fieri solet, magis de marito contra creditores per sua privilegia defendendo, & ut hosce difficultate litis atque molestia oppositionis ad tedium redigant, sollicitis, quam ut sua salva separatim habere velint. Eapropter ubi fraudem hanc perfidiamque animadvertit iudex, vel perentibus creditoribus, vel ex officio ipsemet iusjurandum calumniæ uxori injungat. *Tertium*: Ut interventio ad alterius jus proficiat, coavenit æquitati, non esse illiquidam, sed id, cujus causa intervenit, statim apparere, aut sine prolixiori processu liquidum fieri posse: interea quæ proferuntur esse verisimilia. Si enim altioris sint indaginis, iuri adversum est, per illa suspendi executionem liquidi, sed ita procedendum, ut audiatur interveniens, illique in omnem eventum cautionibus prospiciatur. *Quartum*: Non appareat potiore ejus, contra quem intervenit mulier, esse conditionem, dum vel ex statuto seu consuetudine communio inter conjuges introducta; vel alia ratio eos facit invicem ari alieno obnoxios, vel alterius petitio privilegium ante mulierum jura habet. *Quintum*: non super sint bona, unde mulieri satisfieri possit, quam ea, in quæ alterius causa interventio fieri debet. *conf. p. 4. D. 59. n. 20.* *Sextum*: fiat interventio tempestivè & re integrâ. Fraude enim non caret uxor, quæ scivit litem cum marito agitari & siluit, donec ad extrema juris est devenit; aut quæ conscia fuit, à marito alienari vel obligari bona, suæ securitati dedita, nec eo nomine quicquam movit. Id quod amplius confirmat *p. 5. D. 333. p. 8. D. 347.*

D

PAROE.

PAROEMIA XXII.

Bylbrieff gehet für den Bodmeren-**Brieff.**
Instrumentum pecuniæ in navem ædificandam
instruendamve creditæ antefertur bodme-
riæ sive instrumento fœnoris nautici.

Vulgò dici testis est Marquardus l. 2. de jure mercat. c. 8.
n. 30. in *summar.* Idem constitutum jure regni Sueciæ
maritimo tit. 4. c. 9. cujus verba sunt: *Si quis alicui utendam
det pecuniam ad exstruendam vel reficiendam navim, vel ad
solvendum & victum præbendum plebi nauticæ, vel ad liberan-
dum se ab ere alieno ob dictas causas ante factò, & ad hoc capiat
litteras à duobus ex judicio, vel Notarii testimonio & subscrip-
tione, sic ut extra vitium sint, tales literæ vulgò dicuntur Bül-
breess.* Eas oportet habere jus prælationis præ omni alio de-
bitò, imò præ ipsis fœnoris nautici literis, sive priores sive poste-
riores his sint. Attamen hæc literæ inter se, novissima præferen-
tur antiquioribus. Unde creditores, qui fœnori nautico pe-
cuniam dant, sæpe in damnum incidere, observavit Vinnius
in not. ad P. Peckium commentar. de exercitor. action. p. 95.
quod ignorassent, navem ob exstructionem refectioemve
jam alius obligatam fuisse.

*Ad Tit. D.
de acqui-
rend. rer.
domino.*

PAROEMIA XXIII.

Is die Heñe mein/so gehören mir auch die Eyer.
Ova gallinæ meæ mea sunt.
Partus animalis mei meus est.

Parœmia hæc reprobat philosophiam H. Grotii, conten-
dentis partum inter dominos patris & matris bestiarum di-
videndum

videndum esse, *l. 2. de J. B. & P. c. 8. §. 18.* Nec destituitur ratione, nam primò mater corpori magnitudinem præbet, gestationis & parturitionis incommoda sustinens: at pater imprægnator leviter operâ suâ defungitur. Deinde vagi & incerti sunt brutorum coitus. Adde, nisi id dicamus, difficiles aliquando fore controversias. Quod sub ludicro problemate intelligitur de Coridonis gallo gallinaceo, sapius comprimente gallinam Amyntæ, cujus ovis, quæ enixa erat, Lycidæ gallina infidens, exclusit pullos, de quibus nunc, cujus sint, quæritur. Adde Pufendorf. *l. 4. de jure N. & G. c. 7. §. 4.* & ibi D. Præsidis annotata.

PAROEMIA XXIV.

Ein Jahr böse / hundert Jahr böse.

Vitium anni unius diffundit se in annos centum.

*Ad Tit. D.
de usucap.
& præ-
scrip.*

§. I.

Dicitur, ait D. Strykius *de necessit. edendi titul. c. 6. n. 73.* Cujus paroemiæ usus insignis est in præscriptione, etiam hominum memoriam excedente: quandoquidem titulus vitiosus & invalidus malam fidem inducit, de qua si constet, nulla præscriptio allegari potest, etiamsi quis per tempus immemorabile, imò per annos mille & amplius rem possederit. Quod manifestè probat Decretalis Pontificia *cap. final. X. de præscription. juncto c. 1. X. eodem in sexto.* Antiquitas enim tantum præbet titulum præsumtum: eâ verò præsumtionem elisâ, præsumta bona fides cedit veræ & manifestæ malæ fidei. Atque hoc est, quod magno consensu Jcti tuentur apud laudatum Strykiûm *d. l.* Et usus judiciorum Germaniæ probat. *v. Mynsinger. cent. 4. obs. 6. Gailius 2. obs. 18. n. 7. Adde Tuschum lit. T. concl. 40. n. 77. Klock. Conf. 48. n. 32. sequ.* Nec juris naturalis fundamento

D 2

desti-

destituitur: quoniam, ut rectè ait Pufendorfius *l. 4. de J. N. & G. c. 12. §. 3.* per introducta rerum dominia obligatio intelligitur omnibus hominibus injuncta, quantum in se est efficiendi, quo quisque re suâ, quæ citra domini consensum apud ipsos est, potiatur. Hinc non temerè monent JCI & velut receptissimam cautelam commendant, ne immemoriali possessioni innixus alleget titulum, quem suspicatur esse invalidum. v. plures prolati à Brunnemanno *Conf. 125. n. 113.* Quam cautelam tamen illis, qui certò sciunt, se injustè possidere, nollem suppeditare,

§. II.

Equidem sunt aliqui, qui arbitrantur, propterea titulum invalidum in præscriptione immemoriali attendi non posse, quoniam immemoriale tempus non sit, si memoria malæ fidei, quæ ab initio intervenerit, adhuc extet. v. Valquius *2. controvers. illustr. c. 81. n. 11.* Klock. *1. conf. 11. n. 319 3. conf. 98. n. 94. n. 113. sequ.* A. Faber *Codic. l. 7. tit. 13. def. 3. n. 9.* Enimvero hæc locum inveniunt, ubi præscriptio est merè sive omnimodo talis: At datur aliqua, ita dicta *à ri, secundum quid, sive certo respectu*, quæ tantum testibus probatur (de qua probatione ejusque requisitis videatur Mynfingerus *cent. 1. obs. 39.* Wesenbec. *4. conf. 181. n. 59.* Mevius *conf. 2. n. 100. sequ.* & Dd. passim) Planè ut Cicero *oratione pro C. Rabirio* notitiæ hominum opponit notitiam ex historiis petitam. *Non ex memoria, inquit, vestra aut Patrum vestrorum, sed ex annalium monumentis atq; ex Regum commentariis:*

§. III.

Enimverò ut præscriptio immemorialis ob titulum vitiosum excludatur, requiritur, titulum illum apertè esse talem, peccantem in forma vel puncto, ut loquitur Cardinal de Lucca *theatro verit. & just. tom. 5. tit. de regal. D. 47. n. 6.*
Cui

Cui consequens est, desiderari malam fidem veram & positivam, non fictam sive præsumtam. ut idem de Luca probat d. l. n. 7. Adde Michael Respons. 13. & Respons. 14.

PAROEMIA XXV.

Gemeine Verzeihung ohne vorbenannte gnugsame Ursach einer sondern/ hat keine Krafft.

Ad Tit. D.
de excepti-
onibus.

Generalis renunciatio sine speciali renunciacione exceptionis singularis nihil operatur.

§. I.

ITa Emicho & Hessus Leuningenfes Comites in renunciacione A. MDV. die S. Petri post vincula, Electori Palatino Philippo facta, ajunt: Man sagt (en notam proverbii!) daß gemeine Verzeihung ohne vorbenannte gnugsame Ursach einer sondern nicht Krafft haben solle. Nec id temerè, nam & jure Romano generalis renunciatio non semper obest renuncianti l. ult. §. 3. D. de condiet. indebiti l. si libertus D. de operis libertor. l. hac adjectio 192. D. de verb. signif. Hinc ut querela enormis læsionis excludatur, non sufficit, generaliter exceptionibus quibuscunque renunciatarum esse. v. Carpzov. part. 2. consil. 34. def. 2. Adde de beneficio divisionis fidejussorum Berlich. part. 2. concl. præctice, 22. n. 48. & sequ. Carpzov. part. 2. Jurispr. Forens. const. 17. def. 1. & sequ. Lauterbach. de beneficio divisionis §. 38. Illud addendum, experientia teste, parcemix huic, quod renunciatio generalissima non valeat, nisi specialis præcedat, quotidie renunciari. Quod æque factum in supra dicta Comitum renunciacione & in chirographo Præpotentium foederati Belgii Ordin. Generalium A. MDCXXV. apud Leonem ab Aizma histor. Pacis p. 38.

Cæterum vis specialis renunciationis jurejurando tribuitur vulgò, idque ex jure Canonum. Hinc fidejussionem juratam effectum specialis renunciationis habere, tradit Carpovius *d. part. 2. Const. 17. def. 5.* Idem afferunt de muliere juratò pro aliis intercedente v. Lauterbach. *tract. synopt. ad tit. de SCro Vellejan. §. 2. n. 6.* ubi plures profert. Huber *prælect. ad d. titul. §. 27.*

Ad Tit. D.
de fidejuf-
soribus.

PAROEMIA XXVI.

Für einen Bräutigam ist gut Bürge seyn.
Pro sponso spondere facile est, sive, fidejussio
pro sponso periculo vacat.

§. I.

Profert paroemiam hanc Wehnerus *observ. practic. voce Braut* / sed mendosam ejus rationem adducit: quoniam maritus obstringatur tantum ad id, quod facere potest. Quasi verò beneficium illud etiam ad fidejussorem transiret. Verior est ratio ex titulo C. *Ne fidejussores vel mandatores dotium dentur.* Ubi Imp. Gratianus Valentinianus & Theodosius in l. 1. rescribunt: *Sive ex jure, sive ex consuetudine, lex (id est pactio sive conditio) profiscitur, ut vir uxori fidejussorem servanda dotis exhibeat: tamen eam jubemus aboleri.* Quam legem optime explicat Jacob. Gothofredus ad l. unic. C. *Theodosian. de fidejussor. dotium tom. 1. p. 309.* Paulo prolixius Imperat. Justinianus in l. 2. d. t. rescripsit. *Generali definitione, constitutionem pristinam ampliantes, sancimus, nullam esse satisfactionem vel mandatum pro dote exigendum, vel à marito vel à patre ejus, vel ab omnibus, qui dotem suscipiunt. Si enim credendum se suamque dotem patri mariti existimavit:*
quare

quare fidejussor vel alius intercessor exigitur, ut causa perfidia in connubio eorum generetur? Consonat d. l. unic. C. Theodos. de fidejussorib. dotium, ubi Valentinianus, Theodosius & Arcadius AA. Omnium sponsorum vel fidejussorum deinceps, in cavenda dotis sponsione, promissiones absolvimus. Quam legem, ut priores illas duas, de promissionibus fidejussorum, quæ interponuntur in sponsione dotis, de servanda ea, suaque die restituendâ, rectissimè evincit laudatus Gothofredus. Nimirum prima legum harum ratio est, quam innunt jam nominati Imperat. in l. 7. C. Theodos. de juris dictione & ubi aliquis conveniri debeat jungenda cum d. l. unic. C. Theodos. de fidejuss. dotium, quoniam tot alioquin prærogativis mulieres ipsæ per maritos gaudent & fruuntur, dum per eos consequuntur honorem, nobilitatem, forum. Altera est, quam modo audivimus, quæque inculcatur in l. 8. C. de pactis conventis. bonum esse, ut mulier, quæ se ipsam marito committit, res etiam ejusdem patriatur arbitrio gubernari. Accedit tertia: contumeliam quandam esse in satisfactione l. 17. §. 2. D. de testam. tutel. conf. l. penult. §. 1. D. de pignor. & hypothec. Jam, quæ quarta est ratio, visa est hæc fidejussionis species in republica permolestâ; quâ multorum res familiæque conturbabuntur, tot inter nuptias, tamque frequentibus fidejussionibus, & in re tam lubrica, ubi hodie locuples maritus derepente facultatibus labebarur. Adde & quintam: incivilem hunc tractatum & à societate fœderaque matrimonii alienum.

§. II.

Usque autem adeo invalida est hæc fidejussio, ut nec valeat ultrò præstita. Nam Justinianus in d. l. 2. generali constitutione verat, satisfactionem pro dote exigi, quæ vox non est captanda, significat enim idem, quod accipi. Dicta l. 1. utitur voce aboleri, planè ut d. l. unic. voce absolvere. Jam &

rubrica

rubrica tituli in Codice Justiniano est generalis. Et rationes, quas modo attulimus, hic quoque militant. Adhæc vix credendum, maritum fore tam stolidum, ut se ultroncâ liberalitate in satisfactionis necessitatem conjiciat. Atque ita rectè statuunt Jacob. Gothofredus *d. l. in calce*. A. Heringius *de fidejussorib. c. 6. n. 153. sequ.* & quos magno numero profert *n. 156. Brunnemann. ad d. l. 1. C. n. 2.* Scimus non paucos dissentire, interque eos Busium *in l. cum dotis 55. D. de jure dot.* Bronchorst. *cent. 3. assert. 13.* Harrm. Pistorem *obs. 35.* Carpzoy. *p. 2. const. 42. def. 17. in fine.* Verùm argumenta horum abunde refutavit Heringius *d. l. n. 162. sequ.*

§. III.

Sed nec assentiri possumus A. Fabro *l. 5. C. tit. 14. def. 1. n. 7. in not.* assententi: si tabulis antenuptialibus cautum sit, ut dotis fidejussor detur à futuro marito, cui alioqui nec dos nec mulier traderetur, nihil causæ esse, quamobrem non debeat valere fidejussio. Conf. Carpz. *part. 2. const. 42. def. 17.* Nam & allatæ modo rationes sententiæ huic obstant. Minimè autem ei patrocinatur *d. l. 2. C.* quæ tantum meminit mariti. Quandoquidem & sponsus dicitur maritus per *mensuram.*

§. IV.

Sunt, qui existimant, si alius, quàm mulier, qui pro ea dotem promisit, eamque reddi sibi stipularus est, fidejussores accipiat, deque ea sibi promitti sinat, conventionem non esse habendam invalidam, velut nullâ lege hæc prohibeatur, nec in ea similis sit ratio prohibitionis, ob quam uxori interdictum fidejussorem exigere atque accipere. Nec interesse, si pater, frater aut extraneus dotis securitatem eo pacto quærat. Et licet plures sint, qui secus sentiant, idque ex jure civili ancipiti disputatione controversatur, tamen communius irum esse in illam sententiam. Ita Mevius *part. 2. Decif.*

Decif. 367. Suffragantur alii apud Heringium *d. c. 6. n. 198.*
 Qui tamen non temerè ab ea sententia discedit: Nam ratio
 supra adductarum constitutionum est, ut præscindatur an-
 malevolentia omnis inter uxorem & maritum. Atqui in-
 teresse non videtur, maritusne ipsi uxori an alii det fidejuf-
 sorem, cum semper hoc ipsius incommodo cedat, cuiun-
 que tandem exhibeat. Conf. Brunnemann. *ad d. l. 1. C. n. 5.*

§. V.

Sunt alii, qui legibus supra adductis cum iurejurando
 renunciari posse affirmant. Talden. *ad d. tit. C. n. 2.* Wissenb.
ad C. ibid. & prolati ab Heringio *d. c. 6. n. 202. & sequ.* Enim-
 vero, eodem Heringio observante *n. 204. & sequ.* plerique
 alii non temerè diversum sentiunt, ne eveniat, ut privato-
 rum pactioibus juri publico derogetur. Extendit hoc A.
 Faber *l. 4. Const. tit. 14. def. 1.* ad fidejussorem sub iurejuran-
 do se obligantem, ut tamen putet, à fidejussore ex hac causa
 dato, jurisjurandi, quod citra dispendium salutis aeternæ ser-
 vari potest, impetrandam esse veniam. Quod nos jam suo
 loco relinquimus.

§. VI.

An iure Canonum, quæ diximus, sint mutata dubitari
 solet. Nam Innocentius Pontifex *in cap. per vestras 7. X. de*
donat. inter vir. & uxor. cum maritus, qui ob non solutam
 dotem expulerat uxorem, à Consulibus Civitatis Genuensis
 condemnatus esset, ut promissori caveret pignoribus vel fi-
 dejussoribus. Pontifex rescriptit, ut dos vel sequestraretur
 vel cautio qualiscunque daretur. Enimvero optimè obser-
 vavit Scipio Gentilis *l. 4. de donat. inter vir. & uxor. c. 22.* ita
 consuetudinem fuisse Genuæ, quam Pontifex non ausus
 tollere, quanquam obliquè evertit, dum qualitercunque
 caveri voluit, puta pignore. Etenim falsissima est Accursii
 & aliorum opinio, cautionem etiam pignoratitiam pro
 E dotè

dotè reprobata esse. Quandoquidem pignora pro dote dari, nulla prohibet lex: imo & ipsæ ll. omnia mariti bona pro dote obligari tacito pignori sanxerunt, præsertim cum in pignore dando nulla versetur mariti ignominia, quæ magna versatur in fidejussore dando. Add. l. 7. §. 6. D. de donat. inter vir. & uxor. Heringius d. c. 6. n. 119. sequ.

§. VII.

Planè si maritus vergat ad inopiam vix dubium est, posse ab eo fidejussorem pro securitate dotis accipi: nam constante matrimonio propter inopiam mariti dotem exigere potest mulier. l. 24. §. si constante D. solut. matrim. l. 29. l. 30. C. de jure dot. Novell. 97. v. Hering. d. c. 6. n. 184. sequ.

§. IIX.

Plerisque etiam placuit, Constitutionibus illis supra alatis contrarium consuetudine aut statuto induci posse, v. nomina auctorum ab Heringio d. c. 6. n. 211. sequ. congesta, quanquam ipsè dissentiat. Sanè Nicol. Henelius de dotalit. c. 3. §. 8. & in not. observavit, in Boemia, Silesia & passim locorum usu receptum constare, ut mariti de dote etiam fidejussoribus datis caveant. Adde de Pomerania Meyium part. 2. Decis. 367. n. 5. & sequ.

PAROEMIA XXVII.

Gelegenheit macht Diebe.

Occasio facit fures.

§. I.

Germanorum hoc verbum dicit Freinshem. comment. ad Flor. l. 3. c. 5. n. 5. Est autem occasio, secundum Ciceronem de invent. l. 1. Pars temporis, habens in se alicujus rei idoneam faciendi, aut non faciendi opportunitatem. Hæc causa fuisse

fuisse videtur, quamobrem Romani ob furta domestica ne quidem furti actionem darent. v. l. 17. l. 36. §. 1. l. 89. *D. de furtis. l. 11. §. 1. D. de penis.* ubi Marcianus domestica furta vocari ait, quæ servi dominis, vel liberti patronis, vel mercenarii, apud quos degunt, surripere. *Conf. l. 55. §. 1. D. de administr. tutor.* Et Græcos furta abs domesticis commissa mitius punivisse, colligere est ex Aristotelis *probl. sect. 29. quest. 14.* ubi disquirat, quare qui ex balneis est furatus, aut ex palæstra, aut ex foro vel simili loco, morte mulctetur; qui autem ex domo privata, furti pretium duplum exsolvat.

§. II.

Diversum aliis populis placuit. Hoc furti genus tam improbum moribus visum, ut capite luendum censuerint, observavit A. Matthæi *tr. de crimin. tit. de furtis c. 3. n. 2.* & nominatim expressum Statuto Civitatis Ultrajectinæ. De Venetis quoque memoravit Petrus Bembo *l. 1. histor. Venet.* cum antea fures domestici, lege antiquitus instituta, poenâ multo leviori plecterentur, quàm ii, qui eandem domum non incolerent, eaque ex re fieret, ut acuta fervorum & inquilinorum audacia omnibus penè in domibus furta exercerentur: majoribus in Comitibus legem esse perlatam, quâ eadem esset in servos reliquosque fures contubernales poena constituta, idem jus, quâ poenâ quoque jure in alienos exteriosque fures animadvertere magistratus civitatis consueverat. Et apud Saxones domestici pari cum extraneis furibus poenâ adficiuntur. v. Carpzov. *quest. criminal. 82. n. 52. sequ. & part. 4. const. 38. def. 1.* De rationibus legum harum juvabit audire discretem A. Matthæi *d. l. n. 3. Eo,* inquit, *improbius cujusque est factum, quo arctiore necessitudine nobis obstrictus est. Fur de trivio non obligatur nobis, nisi communi illa ratione, quod nefas sit hominem homini rebusve ejus inf.*

insidiari, cum natura inter homines cognationem quandam instituerit. l. 3. D. de just. & jur. Quod, qua non posueris, ea fas non sit tollere: suam potius cuique egestatem fortiter tolerandam, quam ut ex aliorum spoliis ditescat. At eum, quem recti focique consortione dignati sumus, arctius nobis obstringit domestica necessitudo, qua sentit, aut sentire debet, cum nihil cuiquam auferendum; tum imprimis parcendum patrifamilias, cujus vel imperio subiecti sumus, vel qui fumum atque penum nobiscum communicavit. Accedit, quod hospitii jura violat, qui hospitii arcas compilat: hospitii autem jura sacrosancta esse vetustas voluit: unde & jovem hospitalem dixere, vindicem eorum, qui hospites fefellissent. Hacque ratione in sacris dispensator Josephi exaggerat furtum scyphi argentei, cujus insimulabat fratres ejusdem: cur rependitis, inquit, malum pro bono? nonne ille est, à quo solet Dominus meus bibere? Præterea ea sunt animadvertenda peccata maximè, quæ, ut Cicero, ait, difficillimè præcaventur, recti esse ad alienos possumus, domesticorum verò insidias qui vitare possumus, nisi leges pænarum magnitudine eorum cupiditates frenent? quo major atque laxior furandi copia, eo severius furta coercenda: non est autem ulli major furandi copia, quàm domestico, quippe, qui intima atque penitus recondita plerumque pervideat, cujusque fidei commendare res nostras absuturi domo soleamus. Addit: non inficiari se, hætenus statutis rectius cautum videri, ut gravius existimeretur furtum, quod à domesticis admittitur, quibus & copia furandi major est, & quorum fidei plerumque atque custodiæ reculas nostras committimus. Sed tam grave id scelus esse, ut sit morte expiandum, id verò persuaderi sibi nequaquam posse.

§. III.

Quod si illi, qui in famulatu vel ministerio aulæ Principis sunt; furtum faciant, non est dubium, graviorem peenam

nam infligi posse, partim ob loci sanctitatem, partim quia supellex ut plurimum pretiosa aliorum fidei necessario committi debet. v. Tabor in *Racemat. Criminal. ad Constit. Criminal. Caroli V. art. 168. in subjecto Responso p. 528. & part. 2. Consultat. 85.*

PAROEMIA XXIIIX.

Ad Tit. D.
de injuriis.

Wann man unter die Hunde wirfft / welchen
es trifft / der schreiet.

Ululat canis, inter plures unus, lapide percussus.

S. I.

Paroemia hæc non tantum nota est, sed & profertur à Joachimo Hoppio *Diff. de joco c. 5. §. 24.* Eam autem audire coguntur, qui jocularia dicta, indefinitè prolata, ad se trahunt, & injuriarum actione vindicatum eunt: cum satius sit, non seridè persequi, quod paulo mordacius dictum videtur, quin potius silentio & risu hujusmodi quid diffimulare, ipsaque approbatione eludere, ex sententia M. Freheri *l. 2. de existimat. c. 2. n. 8. & 9.* Quod monitum etiam pertinet ad illos, qui dicta Ecclesiæ ministrorum pro concione, licet inclementiora & duriora, sed tamen generalia, sibi applicant & pro injuria interpretantur. Hieronymus adversus Rufinum c. 3. *Quando sine nomine contra vitia scribitur, qui irascitur, accusator sui est. Prudentis hominis fuerat, etiamsi dolebat, dissimulare conscientiam, & cordis nubilum frontis serenitate discutere.* Sulpicius libro de B. Martino. *Nec verò quisquam nominare necesse est, licet nosmet ipsos plerique circumlatrent. Sufficit, ut si quis ex his legerit hæc & agnoverit, erubescat. Nam si irascitur, de se ipso dictum fatebitur; cum*

nos fortasse de alio senserimus. Salvianus l. 4. de gubernat. Dei. Sed cum ego hoc non de omnibus, sed de his, qui tales sunt, predicaverim; nullus irasci omnino debet, qui nequam se talem esse cognoscit: ne hoc ipso, quod irascitur, de ceteris ipsorum esse videatur.

§. II.

Ceterum hæc non pertinent ad illos Ecclesiæ ministros, qui in certam personam etiam ex umbone publico convitium dicunt. Tales enim injuriarum actione ad recantationem adigi nihil vetat, imo legibus Imperii & praxi est consentaneum. v. Recept. Imper. A. 1531. §. Wir haben §. Die Prediger. Rec. Imp. A. 1542. §. Damit aber. Carpzovius *Pr. criminal. quest.* 96. n. & l. 3. *Jur. Pr. Confist. def.* 99. Brunnemann. l. 2. *jurispr. eccles.* c. 18. §. 63. Reinking. l. 3. de R. S. & E. cl. 2. c. 2. n. 7. & 8. Theologi Tubingenses apud Dedckenum tom. 1. *conf. part.* 3. *sect.* 3. p. 872. Jenenses apud eundem in *appendic.* p. 507. Wittenbergenses ibidem p. 530. sequ.

PAROEMIA XXIX.

Es gilt mir gleich / ob mich eine Hure lobt /
oder ein Schelm schilt.

Perinde mihi est, si meretrix me collaudet,
si nequam me calumniatur aut injuriâ
afficiat.

§. I.

A pud Germanos vulgatum hoc esse proverbium, scribit Daniel Mollerus ad part. 4. *constit. Saxonie.* 42. n. 6. & 7. Et certè, inquit, minus malè ageretur cum hominibus & loco

loco nimis lubrico eorum fama & honor positus esset, si ea ab alicujus privati calumniatoris arbitrio dependeret. Hinc quoque est, quod reprobetur consuetudo mechanicorum, qui in suis collegiis opificem injuria affectum non ferunt, nisi adversus injuriantē se ultus fuerit & innocentiam suam probaverit. Ordinatio Imperii Politica A. 1548. in fine tit. VIII. Handwercks Leuthen & de A. 1577. tit. 37. §. es sollen, conf. Philippi l. 4. ad Inst. eclog. 38. Reyger thesauri voce artifex Pufendorf. l. 8. de J. N. & G. c. 4. §. 8. Gordianus Imperator l. 3. C. de injuriis: *Si non es nunciator, vereri non debes, ne ea propter, quod injuria faciendae gratia quidam te velut delatorem esse dixerunt, opinio tua maculata sit.* Aristoteles, ut auctor est Laërtius l. V. de vita Philosophi, ἀκούσας τῶν τῶν λοιδορῶν ἀκούσας με, ἐφθ, ἢ μασιγῆτω. *Audiens aliquando se à quodam affici contumeliâ, Absentem, inquit, me vel verberet.* Quin Mufonius Ἰβητός γεαφθν ἐτ' αὐτὸς γεαφάδαί τινα ποτὶ, ἐτ' αὐ ἐπίεσθ συμβελύσται. *Injuria actionem neque se unquam intentaturum, neque cuiquam, ut id faciat, auctorem fore.* Et apud Lysiam legimus: ἀνελεύθερον ἢ πᾶντο Φιλίδιον, κακηνγοῦσας ἀνάστασας. *Hominiis est, non ingenui, sed litigiosi, injuriarum instituere actionem.* Mox prolatis exemplis illorum, qui illatas injurias diffimulaverant, ita concludit: Πόσω δὲ προῖττον ἔπως ἔχοντα φαίνεσθαι τὸν Φιλόσοφον ὡσεὶ συγγνώμης ἀξίον ἔπιτις πλημμελήσεν εἰς αὐτὸν, ἢ δοκεῖν μὲν ἀμύνειν ἐαυτῷ ἐμαρτύμενον ἢ ἐγκαλεῖντα, τῆ δὲ ἀληθείᾳ ἀχημονεῖν, ἀνακρίνεσθαι τοῖς ἐαυτῶ λόγοις πρῶτα. *Quanto rectius Philosophum talem se ostendere, ut venia dignetur eum, qui in ipsum peccaverit, quam videri quidem semet vindicare injus eundo & accusando; at reipsa indecorè se gerere, & dogmatis suis non consentanea agere.* Socrates nebulonem, à quo injuriâ fuerat affectus, in jus vocare noluit, æstimans eum, perinde ac si a sinu ipsium calce fecisset. Cato, cum illi os percussum esset, non excanduit, non vindicavit injuriam; ne remissum quidem, sed factam negavit.

Meliss

Melius putavit non agnoscere, quàm vindicare. Seneca l. 2. de ira c. 32. & de constant. sapient. c. 14.

§. II.

Quod tamen non eo pertinet, ac si exprobrari illis debeat, qui illatam sibi contumeliam actione vindicant. Verè enim Paulus l. 27. §. 4. D. de pactis: *Expedit timere furti vel injuriarum pœnam.* Tertullianus l. 4. adversus Marcionem: *Disciplina interest, injuriam vindicari: metu enim ultionis omnis iniquitas refrenatur.* Jam, ut Cicero III. in Verrem ait, *habet quendam aculeum contumelia, quem pati pudentes ac viri boni difficillimè possunt.* Et hoc maximè locum habet, si non utilitas ex injuriarum actione sed honoris & estimationis reparatio quærat. Item si crimen singulare alicui objiciatur, v. g. magiæ, cujus infamiam à se non remove, aliquando cum periculo conjunctum esse possit. V. *Ordinat. Criminal. art. 25. §. erstlich ibi oder Er beschränkt worden seye.* Non indigna quoque sunt heic legi quæ Bachovius ad §. final. J. de injuriis annotavit: *Vix ullam satis justam causam esse Christiano agendi injuriarum, nisi ubi hoc fieri publicè quodammodo interest: vel in exemplum, ut alii ab ejusmodi petulantia absterreantur, vel ob personam ejus, qui injuriâ affectus, veluti si publicum officium administret, quem ab injuriis immunem & integræ fama haberi publicè interest, ne contemptui exponatur & administrando muneri suo minus reddatur idoneus, vel ex consuetudine indignus officii publicis habeatur.*

§. III.

Cæterum occasione paroemiæ hujus non possum præterire singularem legem clarissimæ Germaniæ Civitatis Ulmæ. Vetat ea injuriarum actionem omnem inter cives suos, quantum attinet injurias, quæ verbis inferuntur. Verba statuti sive der Ordnung von Gerichten tit. 39. sunt: *Nachdem bey dieser*

dieser Stadt mit Alters Herren / daß die Verbal-
 Injurien und Schmäbungen / mit Recht zu vindiciren
 und auszutragen nicht verstatet / sondern nach gnug-
 samer Verhör / vor Uns dem Rath / oder unsern Einun-
 gern / auf Abstraffung des schuldigen Theils von Ampts
 und Obrigkeit wegen / dergestalt bishero castirt und auf-
 gehoben worden / daß solches keinem Theil / an seinen
 hergebrachten Ehren / Leimuth und gutem Nahmen ab-
 brüchig gewesen : so soll es bey solchem wissentlichen
 Herkommen auch für uns also ungeändert bleiben. Quā
 lege civium concordia & tranquillitati maximè consuli,
 non est dubium, curā cæjusque ex estimationis quasi in sinum
 magistratus repositā.

PAROEMIA XXX.

Eine Frage stehet frey.

Interrogare liberum est.

Vulgatum vocat Joachimus Hoppius *tract. jurid. de joco*
c. 5. §. 7. Sed addenda limitatio, nisi interrogatio sit
 probrosa. Hinc rectè Hoppius *d. l.* statuit: si quis interro-
 get virginem de virginitate sua, istum injuriarum teneri:
 talem enim dubitare; quæ autem absque præcedentibus
 legitimis indicii concipitur dubitatio, injuriosam esse &
 legibus adversam, quoniam quilibet præsumatur bonus.
 Eandem ob causam Recc. Imperii A. 1654. §. 55. constituit:
 Daß keine interrogatoria criminosa & quæ turpitudinem
 respondentis continent, sollen gesetzt / weniger
 Er / der Zeuge darüber examiniret und
 angefraget werden.

PAROEMIA XXXI.

Es ist besser stehlen / als zeugen.
Præstat furari, quàm furti arguere.

§. I.

PAROEMIAM hanc in vulgus notam ad verbum reddas :
Præstat furari, quàm arguere. At sententia est: satius
esse furtum committere, quàm de furto denuntiare. Et
fanè injuriarum tenetur, qui aliquem falsò detulit criminis.
Harpprecht. *ad §. injuria 1. Inst. de injur. n. 13.* Brunnemann.
Process. inquisit. c. 4. n. 27. in fine. Lyncker *decif.* 269. Man-
zius *Decif. Palat. quest.* 78. 79. Nisi delator probationes sug-
gesserit judici, testesve nominaverit, aut etiam, quæ ipse
vidit, significaverit. Talis enim si vel ipse interdum vel
testes indicia illa jurejurando firmaverint, non habet, quod
metuat injuriarum actionem; tametsi reus ita gravatus, tor-
mentis perlati, aut jurejurando præstito, absolutus fuerit.
Carpzovius *decif. illustr.* 188. Quod tamen non ita accipien-
dum, quasi delator ipsemet crimen probare obstructus sit:
est enim insignis inter accusationem & denunciationem dif-
ferentia. Manzius *d. decif. quest.* 61. 65. Brunnemann *ad d.*
l. 6. D. ad SCr. Turpillian. n. 2.

§. II.

Diversa quoque est ratio illorum, qui officii necessi-
tate, sive ob munus publicâ potestate sibi impositum, cri-
men denunciant. Benè Mevius *part. 1. Decif.* 41. Delatores
esse in republica ad utilitatem ejus pertinet; verum simul publice
refert, ut horreant referre, nisi certi de criminibus eorumque
auctore & saltè utilitati publicæ, non criminationibus aut vin-
dicta sua intenti sunt, ne sub obtentu denunciationis innocentibus

bus inferatur injuria aut calumnia: Ideo jure provisum ut te-
neantur probare (hoc temperandum est ex iis, quæ §. ap-
teced. attulimus) & si non probent, iis quos delationibus perpe-
ram oeverant, ob calumniam ad id quod interest, ut & in expen-
sas, præterea actione injuriarum alisque poenis obnoxii fiant.
Alia autem ratio est eorum, qui non sponte, sed officii quâdam
necessitate denunciant facinora, de quibus eadem constituta non
reperiuntur, ideo ista non sunt extendenda, quin potius specialè
legum providentiâ ab accusatione eximuntur. Facit pro iis,
cum officii necessitas, tum etiam præsumtio, quod magis Reipubl.
quam in alterius injuriam contumelia vel calumnie causa da-
nunciassent præsumuntur; nec potest per talem denunciationem
quis gravari, dum non statim ad eam proceditur contra aliquem,
sed prius à judice omnia diligenter expenduntur, & cum post
expensas circumstantias sit inquisitio, judicis est factum non de-
nunciatoris, per quod criminis aliquis arguitur. Si publico Of-
ficiali ex quo periculum esset, quod judici denunciaret, que per-
cipit verisimilia, præcluderetur via inquisitioni generali de cri-
minosis valde necessarie, & tolleretur aut inanis fieret debita
solicitude, per quam nihil non denunciari debet ad scientiam &
cognitionem magistratum. Præterea concessa ob denunciatio-
nes adversus eos, qui officio suo funguntur accusandi licentia,
concederetur omnibus potestas dirigendi Officiales publicos, adeo-
que ad cohibendos aut deterrendos metu actionum & litium,
quas etiam injustas boni horrent & execrantur. Præterquam
igitur, si manifesta est sub officii obtentu calumnia & maligni-
tas, non admittenda est actio vel accusatio contra eos, qui per offi-
cii rationem deferenda detulerunt.

§. III.

Cæterum si quis privatim alicui furti crimen objiciat,
ne quidem audiendus erit, etsi vel maximè id probare velit.

Nam ut veritas convitii excuset ab injuria, requiritur inprimis, ut crimen, quod probari potest ac vindicare publicè expedit, deferatur ad judicem, justâ adversus id vindictâ, non per calumniam propaleatur. Quo demum pertinet *l. eum qui nocentem 18. pr. D. de injur. v. Mevius p. 7. D. 357. & p. 5. Decis. 389. Struvius Exercit. 48. Syntagm. jur. civil. S. 55.*

Ad Tit. D.
de quaestio-
nibus.

PAROEMIA XXXII.

Keine Aigel hecht eine Daube/ es werden dann die jungen verwechselt.

Pica non prognerat columbam, nisi pulli permutentur.

§. I.

Profert Gilhausen *c. 2. arbor. judic. tit. 17. n. 13.* Cui consonat ejusdem sententia proverbium: Der Apffel fällt nicht weit vom Stamm. Calipho ad Simonem apud Plautum Pseudolo: *Idne tu miraris, si patriissent filii?* Chremes ad Sofratam apud Terentium heautontimor. *Id quod est consimilis moribus, convinces facile ex te natum: Nam tui similis est probè: nam illi nihil vitii est relictum, quin sit & idem tibi.* Salvianus Massiliensis l. 1. contra avaritiam. *Penè omnes parentibus suis filii non magis in patrimonis, quam in vitia succedunt.* v. ibi in Commentar. Rittershusius. Adde proverbium Hebræorum *1. Samuel. XXIV, 14.* ubi Grotius simile Græcorum annotat. *Καὶς κόραν & κάρδι ὄρον. Mali corvè malam ovum.*

§. II.

Nec discrepat illud, das Bier schmeckt nach dem Fass. *Cerevisia dolium sapit.* Quod allegat Godelmann. *de mag. venef. & lamiis. l. 3. c. 3. §. 16.* inferens hinc: *Si saga est mater*

mater, est etiam filia. Addit: *Nullum est enim sacrificium, quod ab istis hominibus tantopere Diabolus expetat, quam ut suos ipsorumque liberos, simul ac hauserunt lucem, ipsi voveant.* Suffragatur in crimine magiæ Besoldus voce *Heress.* At alii non temerè his contradicunt, quos adduxit Mauritius de denunciati. *sagar. c. 3. §. 21.* Et Agrippa *l. 2. ep. 39. & 40.* memorat: Nicolaum Savini Dominicanum, inquisitorem fidei Metis, voluisse ut foemina subiceretur torturæ propter hoc unum, quod esset filia veneficæ, nec se impedire potuisse, quo minus eadem subiceretur. At tandem reperi- tum, eam fuisse innocentem, & accusatores in expensas condemnatos.

§. III.

Locum hoc etiam habere potest in hominibus ejusdem nationis sive patriæ. Ulpianus in l. quod si nolit 31. §. 21. D. de ædilit. edict. *Qui mancipia vendunt, nationem cujusque in venditione pronuntiare debent: plerumque enim natio servi aut provocat, aut deterret emtorem, idcirco nostra interest scire nationem.* Presumptum etenim est: quosdam servos bonos esse, quia natione sunt non infamati: quosdam malos videri, quia ea natione sunt, que magis infamata est. Quod si de natione ita pronuntiatum non erit: *judicium emtori omnibusque, ad quos ea res pertinebit, dabitur: per quod emtor redhibet mancipium.* Salvianus Episcopus Massiliensis l. 7. de gubern. Dei. *Natura Gothorum perfida, sed pudica est: Alanorum impudica, sed hospitalis: Saxones crudelitate efferræ, sed minus perfidi: Franci mendaces, sed castitate venerandi. Omnes denique gentes habent, sicut peculiaria mala, ita etiam quadam bona.* Ubi Rittershusius cautelam notandam esse dicit: Stulte atque imperitè, ne dicam maledicè atque improbè facturum, si quis ob nationem statim velit hujus aut illius flagitii suspectum habere, aut etiam pro tali diffamare. Hinc natio-

nem infamem dicunt facere indicium remotum ad torturam. v. Bocerum de quest. c. 3.

PAROEMIA XXXIII.

Er siehet aus wie ein Schelm.

Vultus nebulonem indicat.

§. I.

Magnam paroemia hæc cum præcedenti affinitatem habet, & mala physiognomix notam scelesti animi tribuit. Planè ut Cicero orat. pro Q. Roscio. Oro atque obsecro vos, faciem utriusque considerate. Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam & clamitare calliditatem videntur? nonne ab imis unguibus ad verticem summum (quæquam conjecturam afferri hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciisque constare totus videtur? Verè idem Cicero 3. de Oratore. Ut imago est animi vultus, sic indices oculi. Et I. de Legibus: Natura speciem ita formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret. Nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animis affecti sumus, loquuntur: & is qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores. & de petitione Consularis: Vultus & frons est animi janua. Aristoteles sect. 36. probl. 1. ex facie quinam sintus, præcipuè cognoscitur. Ambrosius l. 6. hexan. c. 9. Imago quadam animi loquitur in vultu. Zopyrus physiognomon, ut testatur Cicero de fato, profitebatur, se hominum mores naturasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere. Ovidius 2. de arte amandi:

In vultu pignora mentis habet.

Singulatim de oculis Phraates apud Philostratum vit. Apollon. l. 2. c. 12. Ποῖα μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἰδῶν ἐπιπέουσιν. Ποῖα δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ παρὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδῶν ἐπιπέουσιν.

ὧν σοφοὶ τε ἢ Φυσικοὶ ἀπόδειξι, ὡς περ ἐν κατόπλῳ εἰδόμενα, τὰς νῆς τῶν ἀρ-
 ρεῶπων διαθεῖνται. *Multa humanorum morum oculi explicant:*
multa in superciliis & genis recondita sunt ad judicandum pa-
riter & specularandum, ex quibus sapientes viri & physici velut
in speculo imagines, animos hominum perspiciunt. Quidam
animi portas dixere oculos: Adamantius l. 1. physiogn. c. 1.
 ὡς περ διὰ πύλων ἕκτων ἢ ψυχῆ διαφαίνεται. Lactantius libro de opi-
 ficio Dei c. 8. *Verius & manifestius est, mentem esse, qua per*
oculos ea, qua opposita sunt, transsciat, quasi per fenestras lu-
cente vitro aut speculari lapide obductas. Et ideo mens &
voluntas ex oculis saepe dignoscitur.

§. II.

Hinc non temerè colligimus, veram esse Jctorum
 doctrinam: malam physiognomiam indicium facere ad tor-
 turam, saltem remotum. Zanger *de quest. & tortur. c. 2. n. 85.*
 Bocer. *de quest. & tortur. c. 3. n. 87.* Carpzov. *quest. crimi-*
nal. 120. n. 79. 80. Tabor *tract. de tortur. ad art. 27. O. C. §. 8.*
 Et si plures torturæ subjiciendi, ab illo, cui mala physiogno-
 mia est, incipiendum esse. Barbof. *de officio & potest. Episcop.*
part. 2. allegat. 42. n. 1.

§. III.

Simul hinc liquet, usum librorum physiognomico-
 rum (quorum lectio, ut Ammianus Marcellinus l. 15. c. 8.
 loquitur, *per corporum signa pandit animarum interna*) esse
 non nullum in jurisprudentia. Tractarunt id genus argumen-
 ti apud Græcos curatè Zopyrus, Loxus, Polamon, ut Ori-
 genes. *contra Celsum l. 1.* testatur. Nec Latinis intentatum fuisse,
 indicat fragmentum Trogi Pompeji apud Plinium l. 11. N.
 A. c. 52. Quamquam præter Aristorelis & Adamantii So-
 phistæ φυσιογνωμονικὰ nihil ad manus nostras pervenit. Ar-
 nuper Marville, personatus scriptor, *vol. 2. melanges d' his-*
toire & de litterat. pag. 385. sequ. artem hanc explodere co-
 natus est.

PAROE.

PAROEMIA XXXIV.

Das Gesicht verräth Ihn.
Vultus eum prodit.

§. I.

Idem exprimit Callistratus l. 19. D. de officio Praefidis *Animi motum vultus detegit.* Boethius l. XI. histor. Scotor. de Donevvaldo. *Habet id animus sceleratus peculiare, ut ad omnia pavens vultu aut gestu crimen prodat invitus.* Ovidius: *Heu quam difficile est, crimen non procedere vultu.* Cicero II. de Oratore: *Vultus sensus animi plerumque indicant.* Alexander apud Curtium l. 3. c. 6. à vultu Philippi Medici, epistolam legentis, non movebat oculos, *ratus aliquas conscientiae notas in ipso ore posse deprehendere.* H. Grotius l. 3. histor. Belgic. ad A. 1594. de Michaelæ Renichonio & Petro Turio, emtis in Mauritium Principem Auriacum percussoribus: *Suspicionibus praeventi ex ipsa vultus inconstantia, ut difficulter teguntur tanti sceleris meditamenta.* Albricus de Deorum imaginibus: *Nunquam malitia liberae frontis est.*

§. II.

Singulatim rubor signum malae conscientiae esse putatur. Micio apud Terentium Adelphis: *Erubuit, salva res est.* At benè Joann. Loccenius ad illud Curtii l. 9. c. 7. *Sæpe minus constantiae est in rubore, quam in culpa.* Rubor, inquit, non est constans ac perpetuus mala causae nota. Interdum enim ex subita oritur commotione propter suspicionem in innocentem inopinato factam; aut ex phantasia subito & vi quadam inferente; aut ex imbecillitate frontis. Seneca epist. II. de Fabiano. *Fabianum, cum in Senatum testis esset inductus, erubuisse memini: & hic mirè illum pudor decuit. Non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed novitate rei, qua inexercitatus, etsi non*

non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. Nam ut quidam boni sanguinis sunt, ita quidam incitati & mobilis & cito in os prodeuntis. Non itaque semper ex rubore facti conscientia arguenda est, nisi alia indicia concurrant. Contra pallorem sequi in plerisque majorum scelerum consciis existimatur. Horat. l. i. ep. i.

Hic murus abeneus esto,

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

v. Strykium de physiognom. c. 3. n. 12. sequi. in vol. 5. Dissert.

§. III.

Ceterum vultus usu & exercitatione effingi potest, ut videatur, qui non est. De Egnatio Tacitus XV. Annal. 33. habitu & ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, ceterum animo perfidiosus & subdolos, avaritiam ac libidinem occultans. De Ernesto Gubernatore Belgii H. Grotius l. 3. histor. Belgic. ad A. 1594. Non deerant, qui tranquillum ejus, quod credebatur, ingenium contra interpretarentur, quæstumque modestie vultum, quo tantam feritatem occultaret. Artem hanc pulchrè callebat Antiphon, vultum, prout libitum erat, formare edoctus. Nam ita apud Terentium in Phormione

ANT. Voltum contemplantini, hem

Satiu sic est? GE. Non. ANT. Quid si sic.

GE. Propemodum. ANT. Quid si sic.

GE. Sat est.

PAROEMIA XXXV.

Roth Bart / Schelmen Art.

Barba rufa, prava indoles,

§. I.

Rubens color nullibi non suspectus est, etiam in proverbio, complexionem indicans callidam, ait Joannes ab Indagine

G

in

in physiognomia p. 88. Judicio Rudolph. Goclenii in physiognom. p. 38. *Valdè ruffi capilli insipientiam, iracundiam & insidias, imprudentiam & animi malignitatem indicant. Simpliciter autem ruffi, id est cum flavedine quadam caloris & iracundie argumenta sunt.* Martialis l. XII. epigr. 55. in Zoilum scribens:

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus,
Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.*

§. II.

Veteres Germani non videntur idem existimasse: nam rutilo capillitio gaudebant, & interdum id arte procurabant, teste Plinio l. 28. N. A. c. 12. Imitati hoc Romani. Ovidius l. 1. amor. cl. 14.

*O quàm saepe comas aliquo mirante rubebis,
Et dicis, em! à nunc ego merce probor.*

Martialis l. XIV. ep. 25.

*Caustica Teutonicos accendit spuma capillos,
Captivis poteris cultior esse comis.*

Nec de Achille aut Agamemnone anobarbis, quod reprehendi mereatur, legimus. Friderico tamen Imperatori, quem Barbarossam vocant, capillos quasi flavos & crispos fuisse scripsit *Morena* in rerum Laudensium historia, quæ in thesauro antiqu. & histor. Italiae tom. 3. part. poster. nuper est recusa. Et plerisque veteribus Germanis flavi capilli. Juvenal. Satyr. XIII.

Carula quis stupuit Germani lumina? flavam Casariem?
Martialis l. 5. epigr. 68.

*Arctoa de gente comam tibi, Lesbia, misit:
Ut scires, quanto sit tua flava magis.*

PAROE

PAROEMIA XXXVI.

Ich bin nicht die erste Huer.

Prima non sum meretrix.

Ad T. D.
de panis.

§. I.

Verbum hoc meretriculis solet in ore esse, ut eleveat crimen stupri à se commissi. Planè ut Micio apud Terentium Adelpis:

Virginem vitasti, quam te jus non fuerat tangere.

Jam id peccatum primum, magnum; at humanum tamen.

Fecere alii saepe item boni.

& adolefcens apud Gellium l. X. N. A. c. 19. non ibat inficias, fuisse quod Taurus ipsi objiciebat, sed id solitum esse fieri defendebat, turpitudinemque delicti exemplorum usu & consuetudinis venia deprecabatur. Thesprio apud Plautum: *At jam ante fecerunt alii.* Nimirum circumstans peccantium frequentia pudorem minuit, & proinde consuetudo facti aliquid detrahit de culpa. Hinc Plinius non sine ratione veniam dedit facto, vetito quidem, non tamen inusitato.

§. II.

Enimvero poterat existimari, consuetudinem facti, seu ubi vitium aliquod velut in publicos mores abiit, acrimoniam poenæ potius efflagitare. Nam ut Saturninus l. 16. §. ult. D. de poenis ait: *Nonnunquam evenit, ut aliquorum malefciorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis personis grassantibus, exemplo opus sit.* Ulpianus l. 1. pr. D. de abigeis. *Puniuntur (abigei) durissime, non ubique, sed ubi frequentius est id genus malefcii.* Ast verissimè patiter & acutè observavit H. Grotius l. 2. de J. B. & P. c. 20. §. 35. hæc pertinere potius ad leges, quæ poenæ utilitatem magis in universitate spectant, & poenam intendere solent, ut iu-

valescens consuetudo reprimatur. Contra ubi poenæ infligendæ, considerandum iudicibus, quantum culpæ sit in singulis, quæ sine dubio minor est in illo, qui velut torrente familia peccantium fuit abreptus. Conf. Pufendorf. l. 8. de J. N. & G. c. 3. §. 23.

Ad Tit. D.
de sententiam pass.
& restitu.

PAROEMIA XXXVII.

Gnade gehet vor Recht.

Gratia antevertit jus.

§. I.

ET vulgo nota est hæc paroemia & recitatur à D. Diethero addit. ad Besoldi thesaurum voce Gnads Erweiterung. Ex qua intelligimus distinctionem restitutionis iustitiæ & gratiæ, quæ sollicitè observanda: Nam quod Wissenbachius ad tit. de sentent. pass. & restitu. §. 29. eam petere principium ait, vanum est. Certè in criminalibus causis probationi innocentie etiam post sententiam locus est. l. 1. §. si quis 27. D. de question. post Farinacium Zieglerus Dicastic. c. 45. §. 13. Brunnemann. de process. inquisit. c. 8. membr. 1. n. 12. Sed per restitutionem, quam vocant iustitiæ. Hanc etiam iudex facit. v. Mevius part. 8. Dec. 172. (Quamquam apud Romanos Præsides sententias suas retractare non possent, sed ad Principem referre totam rem iuberentur. d. l. 1. §. ult. D. de question. l. 27. D. de panis.) eademque plenissima est; quicquid abstulit sententia etiam post eam alienata & fructus, modo adhuc extant (consumi enim tanquam bonæ fidei possessori acquiruntur) redhibens. v. Bachov. v. 2. ad Treutler D. 28. §. 7. lit. C. Ziegler l. 1. de jur. Majest. c. 9. §. 1. & 5. Veteres etiam eorum, quos injuria à se damnatos agnoverant, statuas in locis publicis ponebant & consecrabant, ut, quo poterant modo, si non vitam, saltè vitæ memoriæ restituerent.

rent. Quod Socratis, Phocionis & aliorum quorundam innocentiae datum à populo levi; qui cum se à calumniatoribus deceptum videret, & memoriam eorum, quos temerè damnaverat, restituebat, & in eorum accusatores, quorum dolo eos oppressos putabat, iram suam & indignationem convertebat. Quam quidem levitatem plures notarunt, sed luculentis verbis Isocrates *de permutatione*.

§. II.

At veniam poenae vel delictorum tantum indulget summus imperans. Ut ex jure Romano est apertissimum. Circa effectum autem distingui solet inter restitutionem generalem & specialem, sive plenam & minus plenam. Nos planius dici posse existimamus, an restitutio fiat contra deportationem, vel infamiam, vel publicationem omnium bonorum, vel aliam poenam. Si restitutio fiat contra deportationem, restituitur jus civitatis & per consequens quod inde pendet jus patriae potestatis, & jus in bona filii, quae habuit. Hinc Constantinus Imperator in l. final. §. final. C. de sentent. pass. & restitut. *Tantum ad restitutionem indulgentia valeat, quantum ad correctionem sententia valuit, utque deportationis ipsum per se nomen, rerum omnium spoliatio est, ita indulgentia restitutio bonorum (sc. filii de quibus quærebatur) ac dignitatis uno nomine amissorum omnium sit recuperatio.* Ex quo consequitur, restituto patre, testamentum, quod filius interea fecit, seu capitis deminutione irritum fieri. Ut contra alios optimè docuit Jacob Gothofredus *ad l. unic. C. Theodos. de sentent. pass. & restitut.* & Mollerus *s. Semestr. 85.* ubi refert, hoc usum habuisse in rebellibus subditis, à Carolo V. Imper. restitutis. Consequens porrò, deportatione sublata, abundantem esse cautionem, quando patri restituto nominatim patria potestas restituitur, ut factum cum Joannes Fridericus Dux Saxoniae libertati pristinae redderetur à

Carolo V. Imp. Nam quod in *l. 6. C. de sentent. pass. & restitut.* dicitur, filium deportatum restitutum in patriam potestatem non redire, id singulare est in filio, ne quod favoris emeruit & indulgentiæ, ut in patriam & bona restitueretur, id in ejus odium retorqueatur, ut iterum egregiè Jacob Gothofredus d. l. demonstrat, qui etiam *l. 9. C. d. tit. resolut.* Ceterum ad bona restitutio hæc se non exportigit, quoniam, ut quis bona recipiat, cum jure civitatis non cohæret. *l. 2. & 3. C. de sentent. pass. & restit.* Multo minus ad bona alienata, ceu quæ propter sententiam validam jure interim ad alterum translata sunt: nec ad fructus, utpote non ablatos & jure interim, velur à domino, acquisitos. Tulden in *C. d. t. n. 4. Mevius part. 2. Dec. 23. & Dd. communiter.* Si restitutio fiat contra infamiam, fama haud dubie reparatur. *l. 1. §. 10. D. de postuland. l. 10. C. de sentent. pass. & restitut. l. 23. C. de nuptiis Symmachius l. X. ep. 3. Notatus infamia exploratissimum remedium veniæ imperialis implorat, ut judicati remissione famæ suæ vulnus excludat.* Si denique restitutio datur contra bonorum publicationem, fiscus bona præsentia restituit, & quatenus ex alienatis est locupletior factus. v. Ziegler. *de jur. majest. d. c. 9. §. 4.*

§. III.

Ante hinc quam abeamus notari adhuc meretur, à restitutione gratiæ differre illam, quæ ex conventionione pacis vel amnestiæ oritur. Hæc enim plenior est. v. Joann. à Sande *l. 3. tit. 4. def. 5.* Deinde restitutionem gratiæ nondum impetratam, quamvis per supplicationem petitam, executionem sive mandatum processus criminalis non suspendere, quod secus est in restitutione justitiæ. v. Sfort. Oddus *de restitut. in integr. quest. 43. n. 15. & 30.*

PAROE-

PAROEMIA XXXIIX.

In Policcy Sachen gilt keine Appellation.

Ad Tit. D.
de appellat.

In causis politicae ordinationis non admitti appellationem, est in proverbio, ait Brunncmannus ad l. final. D. de appellat. recipiend. n. 12. Enimverò idem non temerè id reprobat, aut sine temperamento admittendum esse negat: posse enim in causis illis iniqua decerni, & propterea quem ab appellatione excludendum non esse. Audiamus Recessum Imp. A. 1654. §. 106. wie nun solches von denen causis mandatorum & simplicis querelæ eigentlich zu verstehen / allwo der Bürger und Unterthan directè wider seine Obrigkeit klaget / also soll es daneben auch gehalten werden / wann Sachen / die den / bey einem Stand insgemein eingeführter guter Policcy / Zunft- und Handwerks Ordnungen anhangen / durch Appellation an unser Kayserl. und des Heil. Reichs Cammer-Gericht gezogen werden wollen / daß der Richter / ehe Er die Proceß erkennt / jedes Orts Obrigkeit / und des Status publici, mit einlauffendes Interesse, mit seinen Umständen wohl erwegen / fürnehmlich aber in dergleichen Sachen keine inhibition leichtlich erkennen / sondern dasern solche Sache wider selbigen Orts hergebrachte vernünfftige / und den Reichs- Constitutionen nicht ungemäße Handwerks- und andere hergebrachte rechtmäßige Ordnung lauffet / zu Abschneidung des in denen Reichs- Constitutionen so hoch verbotenen Aufstreibens / und Scheltung der Meister und Gesellen / und anderer Ungelegenheit ab- und an des Orts Obrigkeit / als die ohne das den Gewalt haben / dergleichen Statuta nach Gelegenheit der Läufft- und Zeiten zu widerrufen und zu ändern / verweisen. Ex qua lege intelligimus, causas hujusmodi, ut tales, seu quaremus ordina-

ordinationibus suis comprehenduntur & juxta eas exercentur, vel non esse appellabiles; vel si appellabiles audiunt, tamen sine ordinario appellationum processu expediri. Tantum si vel extra istas quaedam accidunt, vel sub istarum sinistra applicatione quis gravatur, vel ubi res dubia est, multo magis si contra illas quicquam iniquum vel insolitum irrogatur, appellationi locum fieri. Ut pluribus exposuit Mevius *part. 3. Decis. 154. conf. Decis. 37.*

Ad jus publicum
Germaniae.

PAROEMIA XXXIX.
Der Schöff weißet zu Recht.
Scablinus, quid justum sit, enunciat.

§. I.

Dicitur, ait Knichen *de jure territor. c. 4. n. 417.* Scilicet magna olim Scabinorum, qui judiciis affidebant, erat auctoritas, & quod de jure respondebant, velut oraculum celebrabatur. Hinc eorum pronunciationes sive responsa de jure praesertim non scripto edita, quae Weissumb dicuntur, adhuc hodie magni aestimantur. Ut aliquando in Camera Imperiali late deductum fuit in causa Beyder Flecken Ober- und Nieder-Zingelheim / contra Chur-Pfalz apud Meischnerum *l. 2. Decis. 4. n. 62. & sequ.* quem eo nomine laudat Casp. Klockius *vol. 1. conf. 29. n. 764. & conf. 42. n. 1. & sequ.*

§. II.

Ut autem imaginem hujus rei habeas, libet eam dare ex Chronico Limpurgensi, illis temporibus aequali, ad An. MCCCLXXIV. Auf den Montag unsers Herrn Leichnamis Tag / das war der fünfte Tag in dem May / da besafse Herr Cuno von Falckenstein / Erzbischoff zu Trier / und Joh. Herr zu Limpurg / das Gericht auf dem Berg mit ihr selbst

selbst Leiben. Und das Gericht solte sein gegangen über
 einen Schöffen / der was genant Johann von Nüheim.
 Und hatte die vorgenante Herrn bey Im am Gericht
 Herrn Friederich von Sartwerde Erzbischoffen zu Eöln/
 Johann Graf zu Seyn / Reinharden Herrn zu Westere-
 burg / und Diederich Herrn zu Runkel / und andere viel
 Ritter und Knechte. Und das Gericht ging in der Form
 und Weiß an / als das hernach geschrieben siehet. Da
 stund ein Ritter mit Namen Herr Diederich Waltpode/
 und fragte von der Herrn wegen / die Schöffen zu Limp-
 purg / daß Sie auff den End sagten und offenbarten / wo-
 für Sie die Herrn hielten / was ihre Herrschafft und ihre
 Freyheit und ihr Recht wäre zu Limpurg? Da gingen
 die Schöffen aus und namen einen Raht / und kamen
 wieder / und versprecheten Sich. Das Wort sprach Jo-
 hann Boye / Schöff zu Limpurg / gar herrlichen / und
 stund festiglich in der Schöffen Wort von anbegin des
 Gerichts bis zu lezt aussen / und sprach also: Wir bekenn-
 en / daß unser Herr zu Trier ist unser gekauffter Herr /
 nach laut und Ausweisung solcher Brieff / die darüber
 geben und versigelt seynd. Behaltens und Verbring-
 ung auch solcher Brieff und Reuters Brieff / die auch
 die Burgk und die Stadt von Limpurg von dem Stifft
 und unsern Herrn von Trier und seinen Vorfahren wi-
 derumb und dagegen führen / sprach Er / Wir bekennen
 und halten unsern Junckern von Limpurg vor unsern
 rechten gebornen Herrn / der von der Herrschafft von sei-
 nen lieben Eltern seligen geboren ist / wie daß die Herr-
 schafft und Herrlichkeit an Jhn erstorben und kommen ist
 von seinem Vatter / und Herrn Gerlachen seinem Bruder
 unserm Herrn seligen. Zu dem andernmahl stund der
 vorgenante Ritter / und fraget die Schöffen von der
 H Herru

Herrn wegen/und ermahnet Sie gar ernstlichen und uf den End/ daß Sie erzehlten und sagten von Puncten zu Puncten / und von Stück zu Stück / so was der Herrschafft / Ihr Herrlichkeit / Freyheit und Recht wer / und was man ihnen hie zu Limpurg an der Herrschafft bekennete / doch aber an ihrer Herrschafft und Freyheit unverlustigt. Da gingen die Schöffen aber aussen / und beredeten sich / und kamen wider. Und sprache der vorgenante Johann Bope: Wir wissen vor ein Recht / daß das Gericht zu Limpurg unser Herr ist über Hals und Haupt / doch daß die Herrn an keinen Burger von Limpurg nicht greiffen noch tasten sollen in einige Weis / die Schöffen haben dann zuporderst darüber geweisset. Forther mehr wissen Wir unserm Herrn die höchste Bede / das seind zehen Marck Limpurger Wehrung / und der gemeinen Statt ein Menker Fuder Weins / und einem jeglichen Schöffen vier Pfennig mehr dann einem Miercker. Anderwerb wissen Wir den Herren die minste Bede / das seind dreissig Schilling Pfennig / und jeglichem Schöffen zehen Pfennig / und daß man keinen Burger zu Limpurg pfenden soll / noch angreiffen umb einige Bede / man habe In dann zu zweyen vierzehen Tagen uf die Bede gedinget / und auf die kleine Bede / zu dreyen vierzehen Tagen. Auch soll man keinen Burger zu Limpurg angreifen oder angreiffen mit dem Gericht der jemandes geschlagen oder gestochen hette / dieweil der den Aithem in seinem Leib hat / der da geschlagen were. Und seind disse Sachen alwegen wolherbracht / und allzeit herlich und fertiglich gehalten. Anderwerb fragte der vorgenante Ritter von der Herrn wegen / Ob einer Gewalt zu Limpurg thete / ob einig Mandann dem Herrn den mögte angreifen und halten bis auff die Schöffen / auff das Er nicht

nicht vorflüchtig würde? Da gingen die Schöffen außers
 kamen wider / und antwort der vorgeant Johann Bo-
 pe / vor Sich und die Schöffen / und sprach : Wir wissen
 vor ein Recht / so schier ein einigem Man ein Gewalt
 wird geklaget / so soll Er ein Gericht bescheiden von der
 Herrn wegen / und soll die Schöffen auch verhauffen umb
 die Klag auf ihn / so / wie die gehandelt und gethan ist.
 Darnach dann das die Klage uf den gebracht ist / darauff
 sollent sich die Schöffen berathen und entsinnen / und sol-
 len darauf sagen / und vor ein Recht weisen das Sie be-
 düncket / das Recht sey. Und das ihn werde geweißet
 von erst von den Schöffen / so sollen die Herren / noch ihre
 Amptleut / an keinen Burger greiffen zu Limpurg / noch
 tasten in keine Weis. Anderwerb fragte der Ritter vor-
 genant von der Herren wegen / Ob man einen bedächte/
 das Er ein Gewalt gethan hette und begangen / was der
 den Herrn schuldig were? Darumb so gingen die Schöf-
 fen aber auß / beredeten sich / und kamen wider. Und gab
 der vorgeante Johann Bope von der Schöffen wegen
 zur Antwort / und sprach : Lieber Herr / Wir wissen
 noch sprechen kein Urtheil uf gedencken / und sagte Zur
 nichts mehr. Lieben Freund / da disse Frage und Ant-
 wort als vorgeschrieben steht / und noch viel mehr redt / die
 mit alle hier geschrieben stehen / geschehen waren mit
 Herrlichkeit / und mit Weisheit verantwortet worden / da
 stunden die vorgeante zwen Fürsten auf / von Trier und
 von Eöln / die Grafen / Herrn / Ritter und Knecht / und
 verwunderten sich der grossen Fürsichtigkeit. Und einer
 sahe den andern an / als ob Sie solten sprechen /
 Der Haach ist uns entgangen /
 Denn Wir wolten han gefangen.

Und gaben den Schöffen große Ehr und Weißheit / und
also schieden Sie von hinnen.

Daran gedenckt ihr Jungen und ihr Alten /

Das ihr mit Weißheit mocht behalten

Euer Leib / Gut und Ehre /

Das ist euren Kindern gute Mehre.

Und bittet Gott vor den Schreiber Johann / der diß Ur-
theil verstand / und in ein Notul begriff zu Ehr und Ge-
ligkeit der Stadt Limpurg.

§. III.

Sunt & complura hujusmodi responforum exempla in
Hassia nostra, ex quibus unum heic subijcimus: In dem
Cent:weissumb über Scheim de A. 1492. hat der Berge
Schöffe auf heut dato einmütiglich geweißt vor ein Recht
meinen gnädigen Herrn und Landgraffen (zu Hessen /)
Obrißten Land und Herrn uf diesem Berge über alle Un-
geschichte / über Hals / über Haupt / und Dieb und Diebin /
über alle Maß und Gewicht / die habe seine Gnade zu
straffen / hohe und niedere / nach seiner Gnaden wohl ge-
fallen / auch Gebott / hohe und niedere / zu machen und zu
sehen / ohne Schaden andern Herrn an ihren Zinsen und
Gütern. Quod responsum transactioni inter Serenissi-
mum Landgravium & Illustrissimos Comites Erbacenses
A. 1621. inira, verbotenus insertum simulque confirmatum
est.

PAROEMIA XL.

Wer Landes-Herr oder Landes-Fürst ist / und
Landes-Herrlichkeit oder Landes-Fürstl.
Obriegkeit hat / dem gebühret auch die Erb-
und Landes-Huldigung.

Qui

Qui dominus regionis est, huic debetur homagium.

§. I.

Communi hoc verbo solere efferri, testes habemus Welner. voce *Landes. oder Erbhuldigung*. Ritter. de *homagio c. 4. n. 6. Mylerum de Princip. & Statib. Imperii c. 38. §. 1.* Jam seculo duodecimo & decimo tertio in usu fuit, subditos fidem & obsequium suum regionum dominis obligare. Otto Frisingensis de gestis Friderici I. Imperat. l. 1. c. 28. ad A. 1155. *Sedente in publico Consistorio Imperatore, Henricus Dux possessionem suam patrumque suorum recipit sedem. Nam & Proceres Bavoria hominio & sacramento sibi obligantur, & cives non solum juramento, sed etiam ne ullam vacillandi potestatem haberent, vadibus obsirantur.* Quæ formula tunc fuerit, intelligi potest ex literis publicis Civitatis Brackele, quas exhibuit Nicol. Schaten l. 12. Ann. Paderborn. ad An. 1289. *Nos iudex, Consules, & universitas in Brakele tenore presentium recognoscimus, publicè protestantes quod nos & singuli nostri Burgenses apud Venerabilem Patrem & Dominum Episcopum Paderbornensem ac suum Successorem, nec non apud Capitulum & Ecclesiam Paderbornensem bona fide in perpetuum permanentibus, ac ipsi, Episcopo, Ecclesie suae in parte sua & in omnibus intendimus obedire tanquam fideles Burgenses Domino suo vero, & hac sub fidelitate sibi præstita promittimus bona fide. In cuius obligationis & fidelitatis testimonium dicto Domino nostro Episcopo ac suae Ecclesie presentem paginam ex certa scientia & voluntate singulorum Burgensium nostrae civitatis sigillo dedimus roboratam. Datum & actum Brakele in Cemiterio sexto Kalend. Octobris, Anno Domini Millesimo, ducentesimo, octuagesimo nono. Apud eundem est l. 13. Ann. Paderb. in charta A. 1332. Casrenses Episcopo & Abbati simul Haldinge sive fidelitatem*

jurabant. adde D. Præfidis Dissertat. de subj. territor. §. 13. in not.

§. II.

Enimverò inde non sequitur, illum, qui homagium non præstitit, non esse subditum. Neque enim ideo quis subditus existimatur, quia jurat: sed ideo jurat, quoniam est subditus. Ut docuit Engelbrecht *de jurisd. Imper. concl. 138.* Gylmann. *supplicat. Cameral. tom. 1. part. 1. tit. 2. de reconvent. n. 58.* & alii. Hinc videmus in quibusdam regionibus, ubi nobiles jurisdictionem habent, hos solos sacramentum fidei dicere, non & eorum subditos. Ut observavit etiam Reinkingius *l. 1. de R. S. & E. cl. s. cap. 4. n. 42.* Novimus etiam Civitates Imperiales, quæ homagium Imperatori non præstant, neque tamen eo minus in parendi conditione censentur.

*Ad jus
Canonicum.*

PAROEMIA XLI.

Wann man die Gans zu dem Ganden sezet / so
bleibt der Gand der Mann / der es seyn soll.
Si quis anseri jungat anserem marem, anser
manet mas, qui intenditur.

ITa ad verbum transferas paroemiam, quam nobis profert Mevius *part. 5. Dec. 120.* Ea utimur, quoties innuere volumus, fraudem fieri præsentationi, quam vocamus, & Patroni ecclesiarum facere solent. Nimirum si plures edi ex lege vel moribus debent, edendi sunt singuli idonei & habiles. Frustranea quippe est, ut rectè ait Mevius, eorum præsentatio, quorum aliquis non est eligibilis. Ibi cessat electio, & succedit molimen obtrudendi alterum clam, dum alter non est eligendus. Quocirca cum talis præsentatur, remittere
debet

debet ad presentantes, ut prius praesent, eligi posse. v. cap.
eum autem de jure patronatus in 6to.

PAROEMIA XLII,

*Ad jus
 feudale.*

Der gesambten Hand muß Folge geschehen.

Simultanea investitura de successoribus in suc-
 cessores repetenda & renovanda.

Utitur Cothmannus 3. Respons. 20. n. 5. ubi ait, hanc
 ipsam Saxoniae simultaneae investiturae notam certissi-
 mam esse & ex scriptoribus Saxonis probat. Sanè sine
 hac investitura agnati nec in feudo antiquo succedunt.
 Quod utique jure communi secus est. v. Struvium c. 9. Syn-
 tagm. feudat. aphor. 17. Mevium part. 4. Dec. 404. Klockium
 2. de error. c. 38. Hoc in Principatibus quoque Saxonis, cum
 ab Imperatore investitura suscipitur, observari, experientia
 testatur. v. Pufendorf. l. 9. Rer. Brandenburg. §. 31. ubi Saxo-
 nicam Electoralem investituram describit.

PAROEMIA XLIII,

Lehen tragen Schulden.

Feuda aeri alieno sunt obnoxia.

Est hæc paroemia Pomeranorum: nam in Pomerania &
 vicinis regionibus feuda pro debitis vasalli, etiam ubi
 agnati succedunt, in subsidium obligantur, etsi dominus
 feudi in debitum non consensisset, aut debitum sit chirogra-
 pharium, ut luculenter sancitum in der Pomerischen Le-
 hen Constitut. tit. 22. v. Mevius part. 2. Decis. 115. part. 4.
 Dec. 21. Stryckius de Feud. Pomeran. c. 3. in vol. 3. Diss. Quan-
 quam

quam de cætero ob debita ita fiat executio, ut domini & va-
falli jura maneant salva. v. idem Mevius *part. 3. Decif. 138. &*
part. 5. Decif. 397. n. 10.

PAROEMIA XLIV.

Eine Nothlüge schadet nicht.

Mendacium propter necessitatem non
nocet.

*Ad juris-
prud. uni-
versalem.*

§. I.

Idem expressit Diphilus apud Stobæum *tit. de menda-
cio:*

Ἐπαμβόλιον τὸ σπεῦδ' ἢ τὴ σωτηρίᾳ,
λεχόμενον, ἔδεν ἀπεινεῖσθαι θυγατέρι.

Quod pro salute dicitur mendacium,

Me judice, habere nil potest incommodi.

In quam sententiam plura sapientum dicta congeffit D. Præ-
ses *annot. ad Pufendorf. l. 4. de J. N. & G. c. 1. §. 16.* Equi-
dem non modo naturæ sermonis conveniens est, ut cum sit
animi imago, verè eum repræsentans: sed etiam commo-
dum societatis poscit, ita clausum pectus oratione aperire,
ut tutò credere possimus, nec timeamus falli. Quo perti-
net illud proverbium apud Wehner. observat. voce *And-
ers reden / und anders meinen / ist schäd-
lich und schändlich.* *Loqui aliud, & sentire aliud, non
noxium modo sed & turpe est.* Enimverò si inter se pugnent
necessitas incolumitatis & obligatio, quæ ex sermone ori-
tur, illam huic præponderare facile intelligitur.

§. II. An

An verò parcemia hæc cum Evangelio congruat, dubitari potest. Nam H. Grotius *ad Josuam II, 4.* ubi Rachaba inficiabatur, viros, quos Rex Hierochuntinus dari sibi volebat, in domo sua esse, annotat: *Ante Evangelium mendacium viris bonis salutare culpæ non ducebatur. Laudatur hoc factum, ut illi tempori congruens, ad Ebraeos XI, 31. Jacob. II, 25.* Idem de facto Davidis, quod *I. Samuel. XXI, 2.* narratur, observavit: *condonandum aliquid illis temporibus, latente multum vita æterna.* Ast uti alias Evangelium ju conservandi se, quod natura hominibus tantoperè commendavit, non tollit; ita nec idem in præsentè casu sustulisse existimandum est. Et annon Paulus *in actis Apostolor. XXIII, 6.* obtendebat, accusari se ob doctrinam de resurrectione mortuorum, cum aliam accusationis fuisse causam, constat ex *c. XXI, 28.*

§. III.

Cæterum, ubi de salute reip. agitur, summi quoque rerumpubl. rectores licere sibi putant, falsoquæ uti. Ita frequens est populis, præsertim in bello, falsos rumores spargere; & in fœderibus, ad splendorem potentia comparatis, multa speciose evulgantur & ad metum famamque, quibus bella constant, adornantur. Hinc secretorum, quos vocant, articulorum usus. H. Grotius *l. s. histor. Belgic. ad A. MDXCVI.* postquam fœderis leges inter Henricum Galliaque Reginam recitasset, subjicit: *Hæc palam speciosa: nam secretioribus pactis imminutus est numerus militum, quos in hunc annum Regina mitteret.* Talium patrum plena sunt historia.

S. D. G.

I

WOEL.

WOELCKERI specimen primum solertia laudat,
Teutonibusque simul patria jura probat.
In cathedra ast dum stans edisserit ore disertto,
In juris studio se probat esse virum.

Præ Nob. atque ornatissimo Dno Respondenti, inquilino suo & convictoria astumatissimo, l. m. q. s. scribebat & ut in optimi Patris gaudium propriumque commodum cedat, simul ex animo volebat

PRÆSES DISSERTATIONES.

NON TU desidia marces, ignavia marces
Et WOELCKERE, viget sedulitas studii.
Floret amor, vah quantus amor! MATHESEOS almae
Languida nec THEMIDI cura dicata fuit.
Inde TUUS nec marces honor, nec flaccida laus est,
Indeque præterea florida fors veniet.

Præ Nobili ac Præstantissimo Dn. Respondenti Fautori & Auditori hactenus suo indefesso hæc omni bonorum voto amica manu adposuit

JO. GEORG. LIEBKNECHT,
Mathemathum Professor P. Ordinarius.

O Patriæ

O Patriæ spes magna Tuæ! WOELCKERE! Lycei
 Gloria Giesleri, Te Tua facta beant.
 Nobilis incendit flammis præcordia virtus
 Pulchrior & stimulo pectora cogit honos.
 Publica Musarum commendat gratia mores,
 Deperit ingenii munera quisque Tui.
 Ante alias *Astræa* Tibi dilecta sorores
 Magnificas largo fonte ministrat opes.
 Jam Tua quam distent vili commercia vulgo,
 Doctrinæ specimen monstrat AMICE Tuum.
 Ingenii sic porro Tui, fac egere vires
 Et Tibi propositas accelerato vias.
 Te servet *Patria* DEUS & Te mactet honore,
 Te det & in patrios dona referre sinus.

Granulabundus
 LMQ. f.

JO. NICOL. MÜLLERUS, J. U. L.

Wahrer Tugend folgt Glück / Ruhm / Ehr / und
 Vergnügen /
 Disz heisset ihre Frucht; Der Fleiß erwecket
 Preis.

Wo Tugend und Verstand in vollem Flor stets siegen/
 Ist alles Segens-voll / und zeigt edlen Fleiß.
 Dieweil nun diese Stück mit Dir verbunden seyn/
 Stellt sich / Geehrter Freund! das Glück auch häuf-
 fig ein.

Mit diesem wenigen wollte dem Herrn Re-
 spondenti, als seinem hochgeschätzten Freund
 Glückwünschend seine schuldigste Ergeben-
 heit bezeugen

G. A. SCHMID, LL. Cultor.

So schwingt ein steter Fleiß den Tugend- Sinn
 empor /
 Wirft dessen hellen Strahl bis an die Himmels-
 Bühnen /
 Und wer denselben hegt / dem öffnet es das Thor
 Wo Ehr und hoher Ruhm umh unsre Scheitel grünen.
 Nun trifft Geehrter Freund ! dich heut bey Dir
 recht ein /
 So muß auch Glück und Ehr stets Dein Befehde
 seyn.

Hiermit wollte seine Schuldigkeit gegen den
 Herrn Respondenten als seinem Wehrge-
 schätzten Freund beobachten / Dessen erge-
 benster

J. J. HERT, Giessensis LL, Cultor.
 Opponens.

Sic est ; sic animo magnus, sic natus ad alta,
 Sic inter reliquos eminuisse studet.
 Non aliâ WOELCKER ductus virtute Cathedram,
 Pro studio meritis laude canendus adis.
 Partæ signa simul doctrinæ maxima donas,
 Quid ? nisi Doctoris prævia signa gradûs,
 Dent, precor, hoc superi, pariter tua vota secudent,
 In cunctis, ætas ut sine nube fluat.

*Hæc memoria gratiâ Nobilissimo & Doctissimo
 Domino Respondenti, amico suo integerrimo
 cum voto omnigena felicitatis apponebat*

WILHELMUS ADOLPHUS
 de HARDE.

17

155 170

AB: 155 170

vd 17

vd 18

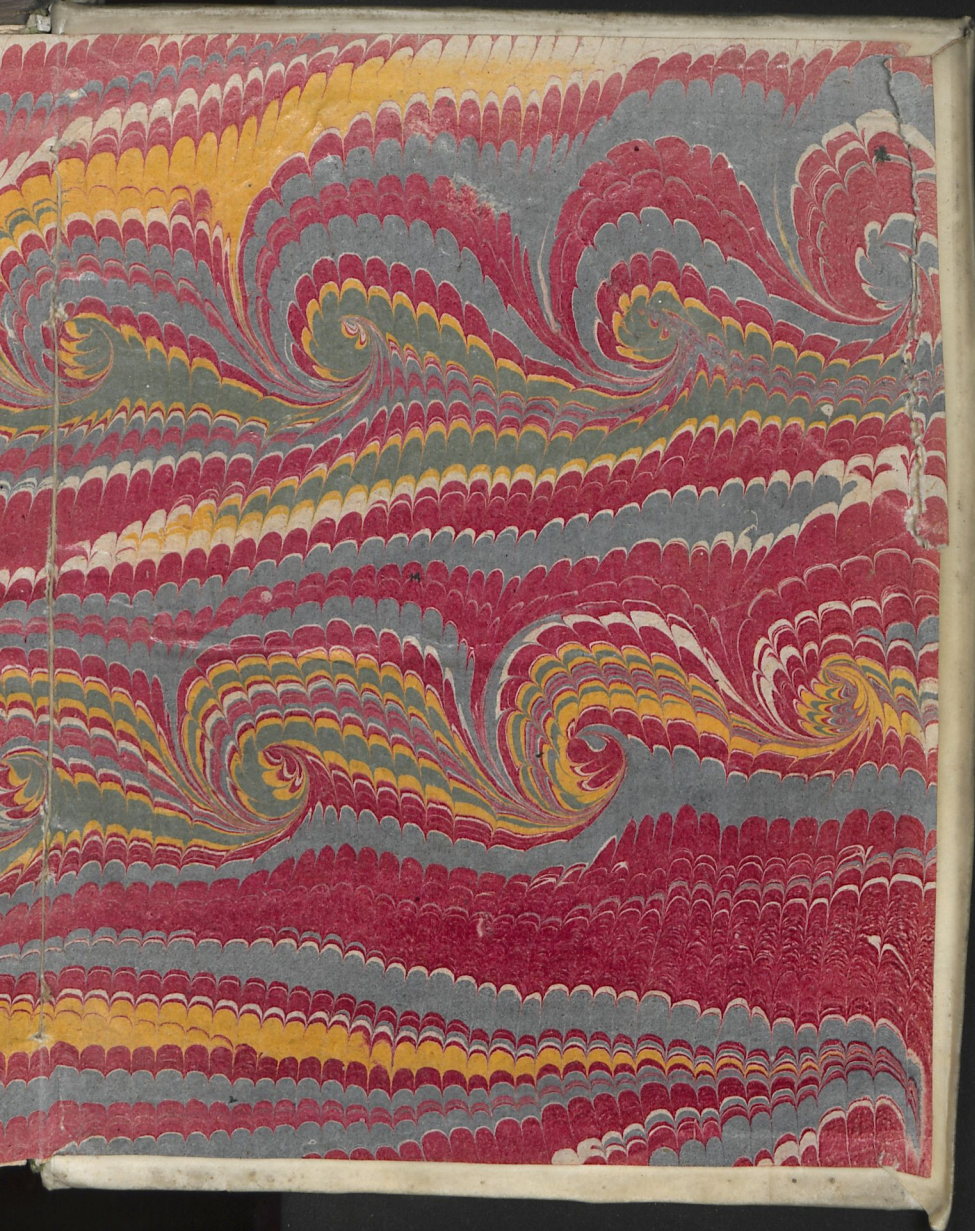
ULB Halle

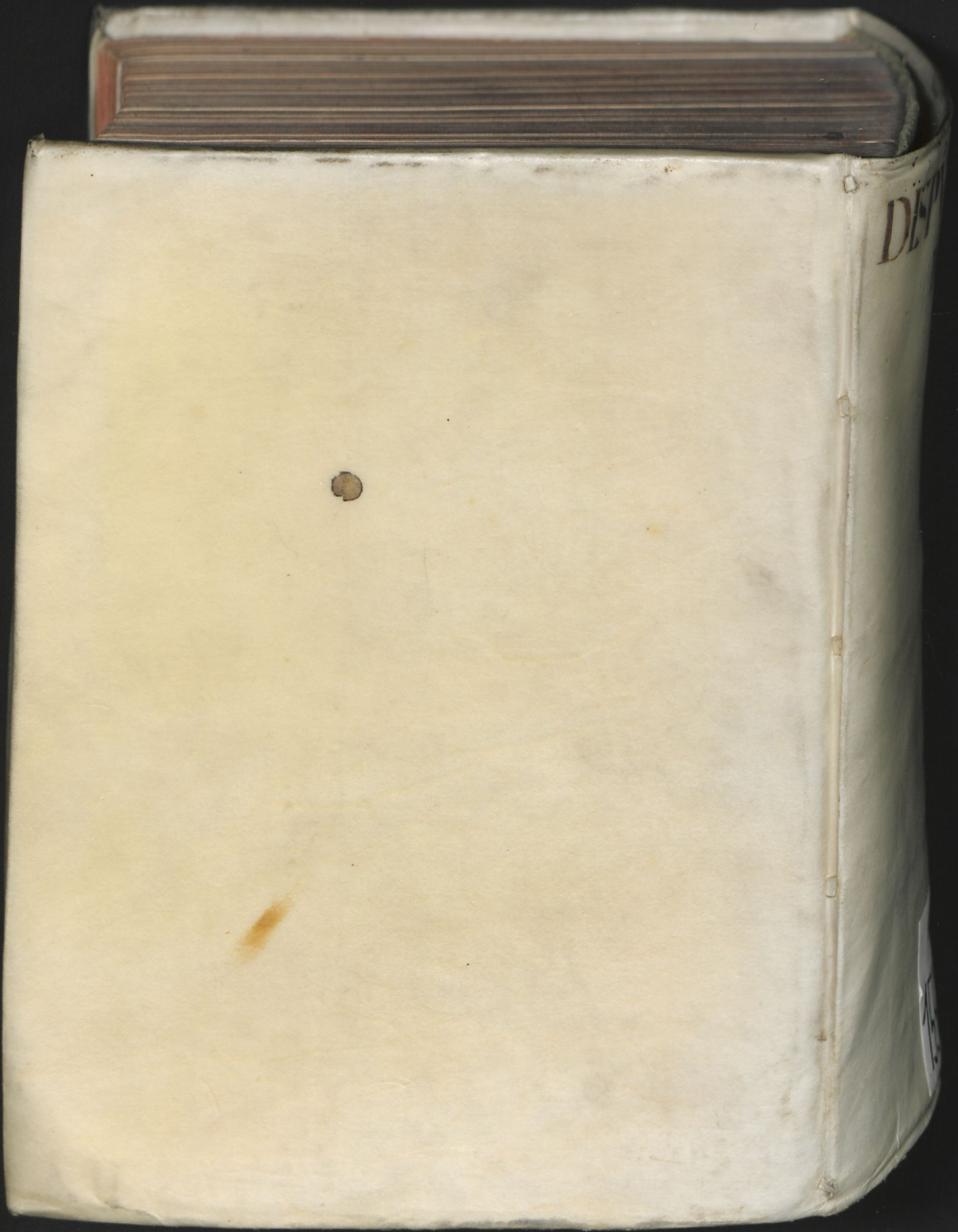
006 213 715

3

19

F. F.

EPIDIPNIDES
PAROEMIARUM
JURIS GERMA-
NICARUM,

QUAM,
AUXILIANTE DEO,
PRÆSIDE
D. JOANNE NICOLAO
HERTIO,
J. U. D. ET PROF. PRIMAR.
PUBLICÆ ERUDITORUM DISQUISITIONI,
AD DIEM FEBRUARII, A. MDCCX.
SUBMITTIT
SIMON TOBIAS WOELCKER,
NORIBERGENSIS.

GISSÆ-HASSORUM,
TYPIS HENNINGI MÜLLERI.